

ABONAMENTUL
 Pe un an . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— "
 Pe 3 luni . . 7.— "
 Pe o lună . . 2.40 "
 Pentru România și strălămate:
 Pe un an . 40.— franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA

ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi N-rul 1/a
 INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Mulțumite publice și Lee
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrise nu se in-
 napolază.

Convocare.

Poporul român din comitatul Albei Inferioare prin aceasta este invitat la

adunarea poporală

partidului național român, din comitatul Albei inferioare, care se va ține

la Alba-Iulia la 31 Mai n. 1914 la 3 ore d.

în sala hotelului Europa, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Constituirea adunării.
2. Situația politică.
3. Legea electorală și poporul românesc.
4. Dreptul limbii românești.
5. Situația economică a poporului românesc.
6. Organizarea partidului național român, din comitatul Albei Inferioare.
7. Eventuale propunerii.

Dat în Alba-Iulia, Abrud, Aiud, Blaj, Ighiu, Teiuș, Uioara, Vințul-de-jos, Zlagna, luna Mai 1914.

Dion. Adamoviciu, Iuliu Albint, Al. Anca, Nic. Anca, Al. Andrea, Bazil Andrea, Vas. Andronic, Val. Baciuc, Nic. Balos, Dr. Ioan Băltariu, George Bărbat, Eman. Beșu, T. L. Bîtea, Art. Blăjan, Ion Bocaiescu, Gavr. Bogdan, Il. Căcoveanu, G. Călugăru, Ion Cârnațiu, Petru Cîrca, Dr. V. Ciura, Dom. Costea, Nic. Costea, Proc. Costea, Virgil S. Crișan, Ion Crișan, Al. Danciu, Al. Dancu, Ion Danciu, Jac. Dancu, Dr. Adr. Dărămuș, Tit Dănilă, I. Dănilă, Dion. Deoanca, Ion Deoanca, Tr. Deoanca, Dr. Cand. David, Dr. G. David, Ion David, Nic. David, Sam. David, A. Domșa, Teodor Fauru, G. Felea, Nic. Florescu, Nic. Fodor, Dr. Fodor, Amos Frâncu, I. Frâncu, G. Frățilă, I. Ganea, I. German, A. Giurca, Dem. Goia, J. Gomboș, T. Gomboș, I. Goia, N. Goia, Vas. Henția, Dr. R. Irimie, T. Jurchescu, Nic. Lasca I. Nic., I. Limbean, Nic. Lobonțiu, Rom. Lăbobotu, E. Lupea, Al. Macaveiu, P. Macaveiu, I. Maior, Dr. I. Maior, Aur. Maniu, Dr. Iuliu Maniu, Nic. Maniu, I. Manoviciu, Dr. I. Marcu, Aug. Marcu, Dr. Izidor Marcu, Nic. Marcu, E. Magda, I. Marian, Dr. P. Metes, Silu. Micu, Dr. At. Mirza, Baz. Moldovan, Dr. Aur. Moldovanu, G. Moldovan, Iuliu M. Montani, Dr. Enea Muntean, Dr. Cornel Muntean, Jacob Muntean, Jer. Man, Dr. Z. Muntean, J. Măștiu, E. F. Negruțiu, I. F. Negruțiu, St. Nicolae, Dr. Al. Niculescu, Nic. Olariu, S. Onițiu, Nic. Onițiu, Vict. Onițiu, Dr. Cornel Orăscu, J. Paul, St. Pascuțiu, Andr. Pataki, R. Pățiu, Dr. R. Pățiu, A. R. Peculea, G. C. Popos, Alexa Pop, Ant. Pop, Aur. Pop, Dr. E. Pop, E. Pop, G. Pop, Dr. I. Pop, Dr. L. Pop, Pop, Virgil Pop, Bas. Popescu, Fl. Cav. Popson, N. Radu, G. Rațiu, P. Roșca, St. Roman, Dr. Al. Rusu, Dr. D. Sabo, Dr. I. Sămănean, I. C. Sara, Dr. A. Serban, T. Sirbu, Șimulescu, J. Suciuc, P. Suciuc, N. Sturza, I. Șimulescu, Dr. Camil Velican, S. Vințan, V. Voda, I. M. Vulcu, J. I. Vulcu.

Agentul provocator al lui Tisza.

Arad, 16 Mai.

Eri mărturisiam bănuiala că Mangra a fost anume trimis să facă scandal la București. Astăzi, din rapoartele detaliate ale gazetelor, din atitudinea cu caracter demonstrativ a întregii oficialități ungurești, bănuiala noastră ni se transformă în desăvârșită convingere. Da, Mangra a fost anume trimis să provoace opinia publică românească, să-i sfideze cel mai elementar simț național, pentruca din această manifestare a legitimei ei sentimente să se făurească un nou capital de insinuare ungurească la Viena. Dela Tisza, care s'a servit dupăcum se știe de Duliskovics, ne putem aștepta la un astfel de procedeu. Iar cât îl privește pe Mangra, el nu este mai presus de halul moral al faimosului detectiv. Da, Mangra la București n'a fost nici mai mult nici mai puțin decât un mizerabil agent provocator. Altfel cum ar fi avut nemaipomenita obrăznicie ca dupăce a fost scărmanat de studenți să plece la prim-ministrul Țării Românești să-i ceară satisfacție pentru insulta ce l-a ajuns? Evident că voia să producă un conflict diplomatic. Și ce interes avea să stăruie în incinta Academiei dupăce d. A. Saligny îi dăduse de veste că toți academicienii nu-l doresc în mijlocul lor? Evident că voia să provoace o demonstrație. Dar însași plecarea lui la ședințele Academiei, fără a fi invitat, încă dovedește cât de premeditată a fost această murdară călătorie.

În vremea din urmă prea s'au auzit glasuri multe în internul monarhiei despre necesitatea unei apropieri față de România prin mulțumirea noastră a Românilor din Transilvania, prea se ridica la suprafață importanța gravă a chestiunii românești din Ungaria. Viena și toate cercurile austriace începea să impună oarecum poliției ungurești rezolvirea problemei de o covârșitoare influință asupra rosturilor viitoare ale existenței Austro-Ungariei. Tocmai acum sunt câteva zile, la delegațiuni, se discuta cu ardoare de către delegații austriaci posibilitatea unei noi împrietiniri cu gloriosul regat al regelui Carol. Singurul mijloc se găsea în eliberarea noastră de sub jugul unguresc. Tisza s'a pătruns de primejdia acestei desvoltări a lucrurilor, rezolvirea lor îl înspăimânta. L-a trimis, deci, pe Mangra să dovedească el ce fel de prietenie poate să fie între România și Austro-Ungaria, l-a trimis ca să poată pe urmă interveni în favoarea lui, înăsprind relațiile româno-austriace și mai mult. Este atât de clar acest plan rușinos al prim-ministrului ungar încât nu-ți trebuie o prea mare cunoaștere a mentalității de polițist pe care o are contele Tisza ca să-l vezi în toată goliciunea lui.

Va să zică de agenți provocatori are lipsă guvernul maghiar ca să deslege problema mare și de interes capital pentru monarhie a unei noi apropieri de România? Se vede că contele Tisza nu cunoaște istoria acestor fel de proceduri. Îi recomandăm să cetească pe

Burzew, descoperitorul atâtor canale și puse în serviciul guvernelor și poliției rusești, pentru a se putea opri la vreme în calea pe care a apucat-o. Agenții provocatori își sparg bombe tocmai în capul acelora cari îi angajează în slujba lor. Cât ne privește pe noi: rămânem absolut calmi. Debandada lui Mangra nu ne emoționează. Cu atât mai puțin frații noștri din Regat vor fi impresionați. Grozava intervenție diplomatică ce va urma suntem siguri că nu-și va avea nici un efect — dorit. Se vor schimba câteva vorbe de politeță și atât. În colo își vor face bărbații politici români fiecare părerea lui, iar Tisza va putea să-și continue micile șiretlicuri pe pielea Austro-Ungariei și a Habsburgilor, firește. Să și-le facă sănătos. Noi nu-l împiedecăm. Și nu-l împiedecăm fiindcă orice înscenare de acest soi ne convinge încă odată cât de strâns legați suntem noi Români, cât de strâns ne legăm din ce în ce mai mult. Iată, cazul lui Mangra. Să-l recapitulăm. Să-i facem puțin istoria.

Mangra a fost ales membru al Academiei, drept spunând, nu atât în temeiul meritelor lui științifice, pe cari nu le are, ci în temeiul ascendentului moral și a situației ce avea odinioară în sânul nostru. Dar după această alegere Mangra a făcut ce-a făcut: cea mai scârboasă tradare națională din câte se pomenesc în anele noastre politice, tradare care, chiar și dacă el ar fi avut o importanță științifică oarecare, îl descalifica pe veci în calitate de academician, fiindcă o Academie nu poate tolera în sânul ei reprezentanții depravării, nu poate tolera lichelele; ea, expresia cea mai înaltă a nobleței sufletești, chintesenta curățeniei morale a unui popor. Prin urmare eschiderea lui Mangra, așa după cum s'a făcut, era o datorie elementară a Academiei Române. Dacă nu ar fi făcut-o nu ar fi fost vrednică de numele pe care-l poartă. Mangra și-a pierdut titlul de drept moral de a mai fi academician, deci: — Afară cu el!... O logică inexorabilă pe care nu o poate răstălmăci nici cel mai iscusit cap de sofist. Ei, dar Academia nu face politică, zic gazetele ungurești, Academia este locul senin al contemplării unde nu pătrund patimile zilei. O, strașnici apărători ai seninătății științifice, cât sunteți de înțelepți! Academia Românilor, care numără printre membrii ei o seamă de celebrități mondiale, este o Academie națională și pentru ea nu era, nu putea fi o chestiune de zi îndrăzneala trădătorului de a se vâri nechemat în sânul ei. Dacă l-ar fi primit ar fi consfințit renunțarea la cultura românească pe care o reprezintă, la care mizerabilul agent provocator a renunțat, cultură românească cuprinsă nu în oarecari hârtii vechi pe cari se zice că le-ar fi adunat el, ci într'un spirit oarecare, într'un sistem de gândire românească. Ilustrul președinte al Academiei, d. Dr. C. Istrati, purtându-se în felul cum s'a purtat cu Mangra, de asemenea și academi-

cianii cari s'au ferit de trădător ca de un ciu-mat, au dat dovada celui mai înalt sentiment al datoriei lor de oameni ai frumosului, ai cinstei și gândirei, de cari s'a lăpădat, într'un mod atât de păcătos trimisul lui Tisza la București.

Dar Academia s'a unit și cu strada, strigă indignata presă ungiurească. Mă rog, să stăm puțin de vorbă și asupra acestei recriminări. Mai întâi pentruce acest dispreț pentru stradă? Noi avem impresia că nici odată așa numita stradă bucureșteană nu s'a ridicat în regiuni mai înalte ca acum. În ziua de Miercuri a acestei săptămâni strada Bucureștilor s'a prefăcut într'o vastă Academie morală a românismului. Dacă aeropagul gândirii românești a scos afară din cadrele lui pe trădător, atunci cum să-l primească strada capitalei Țării Românești, strada capitalei sufletului românesc de pretutindeni? Se vorbește de dreptul oaspeților. Dar acest drept își are și el o limită, acest drept nu-l au acei cari vin cu intenția de a-ți murdări casa. Că a fost și o mică păruială la mijloc? Nu ne vine să credem. Mangra tăgăduiește. Chiar și dacă ar fi fost, ea e justificată prin obrăznicia fără de margini a tristului individ. Și, în definitiv, pentru ce am mai lungi polemica. In-suși prim-ministrul României, d. I. I. C. Brătianu, vrednicul urmaș al marelui Brătianu, cu toată autoritatea lui personală și oficială a mers alături de strada Bucureștilor, de Academie și putem să spunem alături de întreg neamul românesc...

Trădătorul și-a primit pedeapsa și la București. Cu acest prilej s'a manifestat poate ca nici odată admirabila solidaritate a tuturor Românilor. Faptul acesta ne străbate inimile de fiorul celei mai adânci încrederi în viitorul neamului nostru. Tocmai ieri constatham în articolul comemorativ despre 3/15 Mai cât de mult ne-am apropiat, Transilvăneni și Români din Regat, de șesezeci și șase de ani încoaci. Iată, că constatarea noastră de ieri se întărește cu o nouă și strălucită probă. Astăzi putem spune cu certitudine că nu mai există forță în lume care să ne despartă. Fericirea noastră este fericirea fraților noștri de peste munți, durerea noastră este și

a lor, întocmai pe cum trădătorii noștri sunt și ai lor. Neamul românesc este unul și nedespărțit, nu pentru că vorbește dela Tisa și până la Marea Neagră aceeași limbă și se supune acelorași obiceiuri, închinându-se aceluiași Dumnezeu, ci fiindcă *voiește* să fie unul și nedespărțit...

Aceasta a voit s'o știe contele Tisza trimițându-și sluga la București? Nu credem, fiindcă trebuia să fie convins până acum de adevăr. Contele Tisza a voit să provoace un conflict diplomatic pentru a exercita unele presiuni și pentru a arunca unele insinuări. Răspunsul României intelectuale, oficiale și neoficiale este însă atât de demn și atât de clar, iar solidaritatea românească este atât de desăvârșită, încât șeful agenților provocatori din Ungaria poate să-și tragă consecințele, dacă i-a mai rămas un strop de limpezime. Dacă nu va face-o, nu noi vom fi cari să suferim urmările. Despre aceasta suntem convinși.

In fața alegerilor pentru Constituantă.

Arad, 16 Mai.

Propunerea de revizuire a constituției române a fost primită și la a treia cetire în camera deputaților cu 124 voturi, contra unul, în senat cu unanimitate. Conservatorii n'au luat parte la votare, conservatorii-democrați au votat alături cu liberalii. Pentru însemnătatea marelui moment credem că era bine să nu se obțină nici acel singur vot contra, cu atât mai vărtos că s'a dat numai din motive de ordin personal.

Mandatul deputaților din cele două corpuri legiuitoare române expiră deci, și regatul vecin se află în fața noilor alegeri pentru Constituantă. Propunerea primită de corpurile legislative disolvate acum, va avea să se cristalizeze în legi prin conlucrarea deputaților din camera și senatul viitor, iar executarea nouilor legi se va pune în praxă mai întâi de o a treia cameră și un al treilea senat, ai

căror membri vor fi aleși pe baza noiei constituțiuni.

Vremuri mari sunt acele prin care trece România de azi, și nu e mirare dacă peste munți toată lumea manifestează un interes extraordinar față de reformele ce sunt menite să saneze și să consolideze situația internă a regatului. Dela războiul balcanic încoace a vântul regenerativ, înaltul patriotism, n'a părăsit pe-o clipă inimele tuturor oamenilor de bine de peste munți, și sunt într'adevăr uimitoare izvoarele energiei nesecate ce împintenează la muncă febrilă pe cei ce conduc destinele României.

Fără să-și piardă vremea în tânguiri zadarnice c'a fost slab ajutată țara lor de aliata Austro-Ungaria, în cursul războiului balcanic, fără chiar să-și iee răgaz pentru a lega din nou alianțe cari lasă uneori aparența de-a fi fost rupte, fără să iee în socotință dușmăniile fățișe ori ascunse din Ungaria sau Bulgaria, bărbații de stat ai României pricep că au o singură misiune în ziua de azi: să muncească din răspuțeri, să miște toate pietrele ca regatul să devină o cetățue nebiruită.

Ei n'au vreme să răspundă nici la combinațiile pe cari presa și diplomația streină le fac cu privire la noua orientare a politicei externe a României. Ei știu bine că cea mai bună pregătire pentru o favorabilă politică externă o vor câștiga chiar prin regenerarea și consolidarea internă a țării. Până când alt popor s'ar fi mărginit de-ocamdată la organizarea terenului anexat, ori s'ar fi cheltuit energia lăudându-se de succesele obținute prin curmarea războiului al doilea balcanic și prin pacea dela București, poporul român a mers cu mult mai departe, și, întărindu-și în continuu forța armată, pregătește în aceeași vreme consolidarea internă a țării.

Astfel se dă încă odată pildă lumii de puterea de viață, de spiritul practic, de simțul politicei adevărate, pe care poporul nostru i-a moștenit dela mării săi strămoși.

Pentru esențiala deosebire dintre sufletul românesc și cel ungiuresc, de pildă, e într'adevăr vrednic de însemnat faptul că, bunăoară, în presa ungiurească se scrie și se comentează mai mult logodna prințesei și prințului român,

Foileton științific.

Pentru ce curg lacrimile? — Cel mai mare tun din lume. — Iluzia greutății.

Pentruce, când simțim o mare durere sufletească sau când suntem chinuți de o durere corporală, ochii noștri varsă lacrimi? În amândouă cazurile aceste, noi nu am voit să varsăm lacrimi, iar lacrimile nu micșorează durerea; atunci, cum și pentru ce curg?

Plânsul, după cum se zice științificește, este o acțiune reflexă, adică este o acțiune care se manifestează și se îndeplinește independent de voința noastră. Nu putem, cu voință, nici să facem să curgă lacrimi, nici să le oprim. Nu putem zice: vreau să plâng și să și te pornească lacrimile. Nu putem — când de exemplu ochii sunt iritați de praf și lacrămează — să oprim lacrimile. Cu alte cuvinte, curgerea lacrimilor este o acțiune automată.

Lacrimile nu sunt alt decât un fluid salin, sau mai bine zis o compoziție salină, pe care o extrag din sânge niște glande numite *glandele lacrimale*. Aceste glande se găsesc sub piele, spre partea din afară a ochiului, iar lichidul secretat de ele se răspândește peste toată suprafața ochiului, conservând-o umedă în permanență astfel că ploapele să poată să se închidă peste suprafața delicată a ochiului, fără să o irite.

Din ochi, lacrimile trec, printr'un canal, în nas. Pentru acest motiv, când ochii au vărsat lacrimi, avem nevoie să ne suflăm nasul.

Fiecare parte a ochiului este în comunicație cu creurul, prin ajutorul nervilor. În creer sunt o mulțime de centruri nervoși, cari corespund la fiecare organ; se înțelege deci, că în creer este și un centru nervos care are însărcinarea să supravegheze (ca să zic așa) glandele lacrimale, și prin urmare, să reguleze secrețiunea lacrimilor.

Ca să dăm un exemplu, să admitem că ne-a dat într'un ochi puțin praf, și să vedem ce se petrece. Praful irită cornea, sau suprafața ochiului; imediat atunci, un fel de știre pornește pe nerv, la creer, care primește știrea cu destulă indignare și o transmite centrului lacrimal, care se ocupă cu plânsul. Atunci, nervii cari se duc la glande lacrimale sunt excitați și repede conduc la rândul lor o știre glandelor. Acestea în urma poruncei primite, încep să secreteze multe lacrimi cari trec peste ochi și se varsă în afară, luând cu ele praful, curățind ochiul, făcând astfel cel mai minunat serviciu pe care natura l'a orânduit spre binele nostru.

Trecând acum la lacrimile vărsate în timpul unei dureri sufletești, și la lacrimile vărsate din cauza unei suferințe corporale, atât unele, cât și altele, se produc tot cam în chipul cum spusei mai sus. Acțiunea este tot reflexă sau automată.

Durerea este o emoție sau un sentiment în creer. Se știe că unele emoții, când sunt puternice, excită creurul și aduce roșata în obraz, ceea ce este iarăși o acțiune reflexă. Cu durerea este același lucru: când emoția produsă de

durere, este puternică; dânsa excită creurul sau mai bine zis, excită unii centruri nervoși din creer. Creurul, sgduit de această emoție venită pe neașteptate, dă poruncă, în mod automat, centrului lacrimal, prin ajutorul nervilor, și atunci, glandele lacrimale încep să secreteze lichid. Acest lichid, lacrimile, sunt mai abondente decât în timpuri normale, și mai încăp toate pe canalul care se duce în nas și atunci dau pe dinafară, și o parte din el curg pe obraji.

Iată pentru ce curg lacrimile.

Se apropie ziua inaugurării oficiale a acestor opere gigantice care este Canalul Panama și în același timp americanii se pregătesc să îl prăvească și mijloacele cari vor apăra canalul. Canalul Panama este cel mai mare canal din lume, deci și tunurile cari îl vor apăra, va fi cum nu s'au mai văzut. Șase din aceste gigantice obiecte de distrugere vor fi instalate pe o mică insulă, care este chiar în intrarea canalului, în Oceanul Pacific. Fiecare tun, va fi așezat pe un car, care, după ultimele invenții ale artileriei moderne, va face ca tunul să se ascundă după ce a tras ca și cum l'ar fi îngropat în pământ, astfel ca să-l puie la adăpost de loziturile inamicului.

Tunul este așa de lung, încât pe țeava stau 16 oameni având fiecare mâinile pe un rul celuilalt.

Tunul poate să arunce la o distanță de

în presa din regat. Ungurii sunt iubitori de senzații, văd fapte de mare importanță în care nu-i, poate, decât o glorie ieftină, și se bucură pentru lucruri mari închipuite, și realitatea și scăpând ocaziunea să se folosească de ceea ce le-ar putea îmbia realitatea.

Dacă ei s'au închipuit astfel și pe Români s'au înșelat amar. E într'adevăr una din cele mai frumoase revelații atitudinea din urmă a bărbaților de stat români. În multe zile mici prin cari a trecut România de treizeci de ani încoace, în urma dezvoltării luptelor politice de partid, chiar în noi erau mulți cari priveau c'un fel de scepticism la calitățile de mari bărbați de stat, cari le-ar putea avea conducătorii de peste noi. Dar, spre înalta noastră elevare suferim, de aproape doi ani ne-am convins că nu calitățile lipseau, ci ocaziunea ca să se vădească aceste calități.

Astfel în vreme ce Bulgaria visează la renașterea, Ungurii la fortificarea graniței spre România, în vreme ce în presa străină se face combinații pentru politica viitoare a României, ori se comentează în cele mai deosebite chipuri încuscrirea familiei regale, — în regiunile vecine se muncește în tăcere, cu febrilitate. „Statul balcanic” are să ajungă în timpul cel mai scurt la reforme pe cari statul nostru „occidental”, Ungaria, nu i le-ar dori. Și e interesant să se știe cu ce mijloace „balcanice” cercă acest stat să-și reformeze constituția. De trei ori se vor face alegeri noi până ce din stadiul actual se va intra în era reformelor. De trei ori se va întreba voința țării. Se poate închipui așa ceva în Ungaria cea occidentală, în care locuitorii toți sunt la nivelul culturii apusene, nu ca în România „cea din urmă între statele balcanice?”

Ce-ar însemna pentru Ungaria trei alegeri consecutive, în intervale așa de scurte?

Nu, la noi nu e nevoie de așa ceva. La noi, occidentalii, legile se făuresc cu diumul, —

cum stă bine ori cărei țări civilizate, se făuresc la repezeală, adică în bună armonie, cum stă bine oamenilor culți, se făuresc legi de cea mai adâncă importanță fără să se întrebe mai întâi voința țării, rânduindu-se noi alegeri anume pentru compunerea și votarea unei noi reforme.

Așa s'au adus legile despre căsătoria civilă, legile școlare, așa s'a votat legea reformei electorale și se va vota în curând centralizarea administrației.

Aveam și noi, pe vremuri, un guvern „al votului universal”, adică un guvern care fusese trimis în alegeri cu misiunea ca noul parlament să introducă marea reformă. Dar acel guvern s'a câștigat majoritate luptând cu un vizir puțin deschis, și a căzut fără să-și împlinească misiunea. S'a văzut că în Ungaria se dau zadarnic astfel de misiuni unui nou guvern și nou parlament, și de-atunci nu s'a mai insistat de sus pentru introducerea votului universal. Nici nu-l avem și nici copiii noștri nu-l vor avea, deși țara întreagă strigă după el. În schimb avem noua lege electorală, a lui Tisza, cea mai retrogradă dintre câte există în Europa.

Și totuși, noi suntem fără la nivelul apusului, iar România e „stat balcanic”! D. Tisza care a redus circumscripțiile noastre electorale dela 47 la 26, care, deci nu ne-a lăsat nici locul care l-am avut în constituția țării înainte cu 40 de ani, e bărbat de stat modern, iar d. I. Brătianu, de pildă, care a spus în cameră adâncile cuvinte: „opera noastră are un astfel de caracter, încât dacă nici unul din cei cari sunt azi în aceasta incintă n'ar mai fi mâne, ea s'ar rezolva cu alții”, — ei bine d. Brătianu e un... balcanic.

Viitorul apropiat va arăta că cine pricepe spiritul vremii: poporul român sau cel maghiar; că, între statele din răsăritul Europei unde este a se căuta constituționalismul, vedem chiar astăzi, și vede toată lumea.

Noi privim cu cea mai mare încredere la marile agitațiuni cari cutremură azi România; ne bucurăm de ele și suntem încredințați că

alegerile pentru constituantă vor da cel mai strălucit rezultat, că reformele se vor vota, și România, nouă, tină, va începe să strălucească de viață și putere.

Criza din Austria. Incontestabil stările politice din Austria arată tot mai mult semnele unei crize serioase. Eschiderea parlamentului dela afacerile statului, rezolvirea necesităților de stat prin patente imperiale, suspendarea autonomiei Boemiei de aproape un an de zile, sunt cele mai evidente dovezi ale stărilor anormale din Austria și pentru a căror remediare până acum nu s'a putut afla nici un mijloc. O reprezentanță a populației mai există numai formal în Austria, căci de fapt toate funcțiunile unui parlament le exercită guvernul, care, sistându-se activitatea parlamentului pe timp nedeterminat, rezolvă afacerile complicate de stat fără nici o controlă și într'un anumit sens fără nici o răspundere, ceea ce comportă deja în sine un mare pericol.

Durere însă, stările parlamentare sunt de așa încât nu există nici cea mai mică perspectivă, ca parlamentul să-și reia activitatea normală, iar cabinetul Stürgkh, care se menține cu ajutorul paragrafului 14 să fie înlocuit cu un minister parlamentar, căci în urma desechilibrului în proporția dintre partide lipsesc premisele pentru aceasta. Cu cea mai mare atențiune sunt urmărite acum evenimentele din tabăra Cehilor. De sine înțeles, că dela atitudinea politică viitoare a Cehilor atârână în primul rând, că parlamentul își va mai recâștiga capacitatea de activitate sau nu. O foarte mare senzație au provocat memoarele fostului ministru de finanțe austriac, de naționalitate ceh Dr. Kaizl, publicate în zilele trecute. Partidele germane conclud din publicarea acestor memoare, că posibilitatea unui minister parlamentar coaliționist a fost dusă la absurditate.

Cu un mare interes a fost urmărit procesul de calomnie intentat de fostul deputat ceh-radical Dr. Swlta, împotriva redactorului dela „Narodni Listy” organul Cehilor tineri în care a fost acuzat, că a spionat secretele partidelor cehe pe seama poliției din Praga. Procesul, care s'a terminat ieri, găsind curtea cu jurați din Praga de dovedite afirmațiunile lui „Narodni Listy”, cu achitarea acuzatului redactor. Procesul acesta a făcut dealtcum impresia că a fost intentat cu scopul ca să prezinte fracțiunea tinerilor cehi că ei sparg solidaritatea Cehilor, ceea ce ar fi adus cu sine, de sine înțeles pierderea popularității a acestei fracțiuni chiar în fața noilor alegeri cari în tot cazul nu peste mult se vor ordona. Procesul prezintă însă un tablou greșos al corupției, pentru a cărei pomovare, durere, a contribuit și guvernul austriac. Tradarea și întrebuițarea de agenți provocatori sunt însă azi principiele, după cari se guvernează în Austria și Ungaria — **Austriacus.**

Mandatul Bistriței. În cercul electoral al Bistriței, al cărei mandat a devenit vacant prin moartea deputatului sas **Cuales Godofried**, va avea loc — după cum se anunță — în 22 Mai, cu care prilej va fi ales unanim unicul candidat **Dr. Rudolf Schuller**, actualul deputat al Agnitei. La Agnita vor candida **Dr. Francisc Liess**, avocat în Sighișoara și **Dr. Ioan Roth** avocat în Budapesta.

Un comitat șovin. Adunarea congregațională a comitatului Hajdu, discutând ieri adresele privitoare la tratativele primului ministru cu România a primit rezoluția dela vale tipică prin tonul ei șovin:

„Luând în considerare că tratativele contelui Tisza cu Românii, cari tratative au avut de scop, ca cetățenii cu buze românești, să încapă odată în pace lângă maghiarimea constituitoare de stat, s'au terminat fără rezultat și pot fi privite de esuate, adunarea congregațională trece la ordinea zilei peste adresele comitatelor Pesta și Cluj.

Deoarece însă, ceea ce e notort, obvin tot mai multe cazuri, că ultraștii români, poate la îndemn din afară, insultă maghiarimea, și agită în chip provocător împotriva unității națiunii maghiare, împotriva caracterului național al statului atât prin preșă, cât și cu prilejul la-

de mile (cam 28 kilometri) o ghiulea în greutate de 8000 de kilograme.

Nici o chiurasată nu poate rezista ghiulelelor acestor tunuri uriașe, căci are putere să pătrundă de 7 centimetri în ori și ce chiurasă și pe urmă să facă explozie distrugând astfel vaporul. Traectoria ghiulelei, va ajunge în înălțime aproape 10 mii de metri. Nici un aviator nu ar putea să se ridice și să trăiască la această înălțime. Pentru fiecare încărcătură va fi nevoie de aproape 200 kilograme de pulbere fără fum.

Aceste șase tunuri sunt gata în uzinele cari le-au fabricat, dar acum începe partea cea grea, adică transportul lor. S'a început de pe acum construirea unor scripete enorme, cari vor ridica fiecare tun și bineșor îl vor lăsa într'un tren făcut intradins și tras de o locomotivă puternică. Când trenul va ajunge pe malul canalului, un alt scripete colosal va ridica tunul și-l va pune pe un vapor. Partea aceasta a călătoriei va fi cea mai periculoasă. Tunul va fi fixat de puntea vaporului cu niște brățare de oțel, dar va fi de ajuns o ușoară furtună, cu puțin rulu al vasului și brățările de oțel se vor rupe, tunul se va rostogoli producând o catastrofă a vaporului. În fine, când tunurile vor ajunge la insula pe care vor fi definitiv fixate, un alt scripete le va ridica de pe vapor și le va așeza pe suporturile lor. Fiecare din aceste suporturi, cari cum spusei mai sus, sunt ca niște care, va costa peste un milion de franci.

Cele șase tunuri mari, vor avea împrejurul lor o mulțime de alte tunuri de diferite calibruri. Dacă vre-odată se va auzi glasul acestui întreg norod de tunuri, atunci va fi cel mai teribil concert ce-și poate cinea închipul.

Dar să nădăjduim că această simfonie de

distrucție nu se va auzi niciodată, iar tunurile mari și mici să nu fie alta decât pașnice ornamente ale Canalului Panama.

Luată într'o mână o pernă și căutați să vă dați seama de greutatea ei. Luată cu cealaltă mână o cană și puneți pe cineva să toarne în ea, apă, până când veți crede că greutatea ei este la fel cu greutatea pernei. În urmă, cântăriți amândouă aceste obiecte și veți vedea că sunteți foarte departe de adevăr.

Luată într'o mână o pălărie și în cealaltă luați atâtea monede până vi se va părea aceeaș greutate cu pălăria. În urmă veți vedea că ați greșit.

Luată două oale la fel de pământ; umpleți una cu apă rece, alta cu apă caldă, și întrebați pe un prieten care este mai grea vi se va răspunde că cea cu apă caldă este mult mai grea.

Luată trei lucruri oare cari de aceeaș greutate. Puneți unul jos pe scânduri, altul pe masă și al treilea sus pe dulap. Spuneți unui prieten să ridice pe fiecare și să vă spuie care este cel mai greu. Vi se va răspunde că cel de pe dulap.

Legea iluziunii, în ceea ce privește greutatea este foarte exactă și este curios să experimentezi și să vezi câtă lume face exact aceeaș greșeli.

Perna pare mai ușoară pentru că compoziția ei te face să te gândești la ceva ușor.

Dintre două obiecte la fel de grele, cel mai mare și se va părea întotdeauna mai ușor.

Orice schimbare de temperatură normală îți va da impresia unei greutăți mai mari.

O bucată de ghiță de aceeaș greutate ca un pahar cu apă, vi se va părea de două ori mai grea.

Dr. P. Robescu.

trunților lor particulare și în adunările lor. Adunarea congregațională a comitatului Hajdu protestează cu acest prilej împotriva orîi cărei tendințe sau mișcări îndreptate împotriva unității statului maghiar unitar, ori din care parte și în ori ce timp ar veni aceste”.

Articolul d-lui Chlumecky.

Arad, 16 Mai.

În numărul din urmă al revistei „Österreichische Rundschau” din Viena, directorul politic al acestei reviste, d. baron Leopold de Chlumetzky, unul dintre cei mai distinși bărbați de stat și publiciști austriaci, scrie un remarcabil articol sub titlul „Austro-Ungaria și România”.

D. baron simte necesitatea a lămurii raporturile politice dintre Austro-Ungaria și România, vădit cu intențiunea să dovedească bunele intenții ale celei dintâi față de cea din urmă și îndeosebi să împrăștie turbureala rumorilor surde, ce s’au răspândit în publicistica și în opinia publică europeană în jurul atitudinii monarhiei față de România în tot timpul recente crize balcanice.

Distinsul publicist austriac înainte de toate constată faptul, cum „de multe luni de zile poporul românesc a fost cuprins de antipatie crescândă față de Austro-Ungaria, lună de lună dispoziția față de noi s’au înrăutățit, deoarece convingerea de a fi fost părăsiți din partea monarhiei în timpul conflictului balcanic a devenit aproape un bun comun al publicității românești”.

Numai decât însă d. Chlumetzky află, că această opinie publică a Românilor este neîntemeiată și ea se explică simplu prin faptul, că ministrul de externe al monarhiei contele Berchtold a ținut timp prea îndelungat în secret acțiunile sale desfășurate în favorul României. D. Chlumetzky crede, că din Cartea Roșie se poate evidenta mai presus de orice îndoială sprijinirea din toate puterile a României de către monarhia noastră în cursul crizei balcanice și în scopul acesta reproduce sistematic toate depeșele emantate din palatul de pe Ballplatz în timpul crizei în interesul României.

După ce d. Chlumetzky crede că a dovedit în mod convingător netemeinicia dispoziției bănuitoare a Românilor față de politica externă a monarhiei austro-ungare, îi află contelui Berchtold singura greșală în faptul, că n’a căutat în cursul crizei din chestiune chipul de a informa opinia publică românească despre prietenestile sale demersuri și astfel această opinie publică, lăsată în întunec în ce privea atitudinea monarhiei noastre, ușor a putut fi sedusă prin manoperele contrariilor Triplei-Alianțe să creadă în infidelitatea Austro-Ungariei formându-se astfel acea dispoziție puțin prietenească ce s’au instăpănit acum asupra Românilor față de monarhie.

Din acestea expunerii ale sale d. Chlumetzky concludă, că o îndreptare a atmosferei de acum și evitarea unei asemenea situațiuni în viitor se poate face foarte simplu atunci, dacă în ce privește prezentul se va da o publicitate cât mai extinsă celor cuprinse în Cartea Roșie, iar pe viitor se va ține seamă de faptul, că în statele naționale unitare opinia publică este un factor mult mai puternic, decât să poată fi neglijat. Deosebi în România, spune d. Chlumetzky, „nici un guvern nu poate să reziste timp mai îndelungat unei mișcări populare serioase și nici chiar voința regelui Carol nu s’ar putea valida, dacă s’ar afla în contradicție cu dispoziția suferitoare a masselor populare”.

N’avem de gând să analizăm articolul lăcu-

sitului publicist austriac. Nu vom insista nici asupra contradicției evidente, ce neapărat se află între afirmația distinsului autor despre prietenia Austro-Ungariei chipu dovedită mai presus de orice îndoială în cursul crizei balcanice față de România și între textele telegramelor provocate cu „voiu sprijini dorințele îndreptățite ale României”, „această dorință mi se pare ușor de înțeles”, „o acțiune în această direcție ar fi acum prea timpurie”, „vom lua poziție în chip simpatie”. Nu suntem diplomați, credem însă totuși că nu în chipul acesta vorbește despre dorințele prietenului său un alt prieten care e hotărât să-i sprijinească cu orice preț dorințele. Nu așa a vorbit cel puțin Germania, când a fost decisă să-l dea Austro-Ungariei tot sprijinul său diplomatic.

Lăsăm însă acestea. Să acceptăm punctul de vedere al dlui Chlumecky. Fără nici o rezervă iscălim părerile sale despre puterea și importanța opiniei publice, mai ales în statele naționale. Credem în acel adevăr, că nici un guvern al României n’ar putea să reziste timp mai îndelungat opiniei publice a Românilor, când aceia ar fi convinși până în masele adânci ale poporului despre vr’un bine ce li-se face ori vr’o nedreptate, ce li se aplică. Să concedem chiar, că în chestia sprijinului monarhiei noastre opinia publică a României a fost indusă în rătăcire. Articolul nostru de față are un singur scop. Voim să-i spunem dlui Chlumecky, pentru care avem deosebit respect și simpatie, voim să-i spunem că se înșală amar, când crede că dispoziția puțin prietenească de acum a României față de monarhia austro-ungară se poate explica simplu prin faptul, că contele Berchtold a omis a informa la timpul său opinia publică a României despre prietenestile sale demersuri pentru dânsa în timpul crizei balcanice. Această credință a dlui Chlumecky ori nu e sinceră ori se întemeiază pe înțelegerea falsă a situațiunii. D. Chlumecky nici nu aminteste în articolul său de cele 3 și 1/2 milioane de Români ai Ungariei. Ar putea oare să creadă d. Chlumetzky că soarta acestor Români le este absolut indiferentă Românilor din România? Ar putea oare să creadă d. Chlumetzky, că oricât de bine informată ar fi opinia publică a României asupra demersurilor eroice chiar ale contelui Berchtold întru sprijinirea diplomatică a intereselor ei internaționale, Români din România ar putea să aibă simpatii sincere față de o monarhie, în care a 4-a parte a neamului lor este expusă celei mai barbare schingiuiiri?

Noi în chestia asta suntem de partea puțin norocosului ministru de externe contele Berchtold. N’a săvârșit nobilul conte nici o greșală, că nu și-a publicat imediat toate telegramele, ce a trimis prin lume în interesul României, ci greșeala cea mare a săvârșit-o și o săvârșește contele Berchtold atunci, când se luptă pentru dreptatea Epiroților și nu are un singur cuvânt pentru nedreptatea, ce o sufer cele aproape patru milioane de Români sub jugul Ungurilor și dacă d. Chlumecky dorește sincer o îndulcire a dispoziției României față de monarhia austro-ungară atunci dsa n’are să se adreseze contelui Berchtold și nu-și va ajunge scopul, nici când ar trimite Cartea Roșie gratuit fiecărui Român, ci dsa ar trebui să se adreseze guvernului din Budapesta. Încredintăm pe d. Chlumecky că un singur lucru este de lipsă pentru de a se asigura prietenia României față de Triplea-Alianță, în deosebi față de Austro-Ungaria: **Ungurii să facă dreptate Românilor din Ungaria și Ardeal.**

Episcopia de Hajdudorogh

— Interpelela dlui deputat Dr. ȘTEFAN POP în camera ungară. —

Joi în 14 Mai n. d. deputat Dr. Ștefan Pop s’a achitat în chip vrednic de îndatorare primită în ultima ședință a comitetului național, de a aduce adecă la cunoștința tuturor celor ce se cuvine, în calea unei interpelelații în camera ungară, meschinăriile Ungurilor cu episcopia de Hajdudorogh și să nu se facă abuzul ce se face cu bulele papei referitoare la episcopia nouă ungară. Papa adecă a ordonat, ca 3 ani de zile să nu se schimbe absolut nimic în conținutul bisericești date episcopiei ungurești, iară după 3 ani de zile limba liturgică să fie elina veche și nu cea ungară. Dar Ungurii, îndată ce li s’a dat voie să înființeze episcopie, au început opera lor de maghiarizare, scopul adevărat al episcopiei de Hajdudorogh.

Din foarte școalele populare românești de pe teritorul noii episcopii au scos limba românească și au introdus exclusiv cea maghiară. În posturile mai de frunte ale episcopiei au numit Unguri ori Ruteni maghiarizându-i preterând pe cei mai vrednici Români. Au dat ordin ca matriculele, toate cărțile și pe tot absolut toate scriptele oficiale în toate comunele episcopiei, deci și în comunele românești, să se facă exclusiv în limba ungară.

Acestea abuzuri, fărădelegi și acte spre a se face de maghiarizare au trebuit demascate datorită aceasta i-a revenit dlui deputat Dr. Șt. C. Pop, care acum Joi după amiază în camera ungară a adresat ministrului ungar culte și instrucțiune publică următoarea interpelelație:

Ștefan C. Popp: On, Cameră! În zilele acestea s’a încheiat deocamdată procesul criminal întreprins înaintea tribunalului reg. din Sătmar în contra preoților și credincioșilor din Moftin pentru răstăvrire în contra autorităților și a unor persoane private. Mulți vor fi de convingerea, că e vorba de-o afacere fără importanță, peste care se poate trece la ordinea zilei, care se rezolvă prin acte la diferitele foruri și apoi opinia publică va trece asupra ei la ordinea zilei. Cu privire însă în adâncul lucrurilor, cine se preocupă serios de simptomele ieșite la iveală în diferitele manifestațiuni ale vieții de stat, acela va scruta cauzele, cari au produs această afacere și numai atunci își va forma o părere în cauză, după ce a constatat starea de fapt, după ce și-a obținut icoană clară despre fapte.

On, Cameră! Știți Dv, preabine, că înființarea episcopiei de Hajdudorogh mai adânc a vătărat sfera, cercul de interese a metropoliei greco-catolice românești, pe noi greco-catolicii ne-a atins mai vârtos, s’a atins de cercul nostru de interese care de mai înainte a fost stabilit pentru noi prin bulla papală „Ecclesia Christi”. Îndată ce s’a publicat bulla „Christifideles graeci” și s’au început de organizare, n’au procedat cu acea circumspecțiune și prevedere, care a pretins-o mai din chemarea rezervată în viitor unei dieceze, ci îndată dela început s’au luat dispozițiuni vătămătoare atât pentru Mitropolit, cât și pentru preoțime.

On, Cameră! Bulla papală astfel statornică scopul, pentru care s’a înființat această dieceze (citește): „Non est profecto dubitandum hanc erectionem quam maxima confere, quo christianae religio, pax et unio inter ipsos graeci ritus fideles variis sermonibus loquentes fovantur”, — ca și adecă să se fortifice religia, pacea și unirea între greco-catolicii, cari vorbesc limbii diferite. Cum mi-am luat voie să amintesc tot azi cu alt prilej primetele Ungariei a fost necesitat să declar în tr’o ședință a casei magnaților că într’adevăr în organizarea autorităților bisericești n’au procedat cu circumspecțiunea și prevederea trebuitoare.

Ca să fiu mai ușor înțeles și ca să se evidențieze mai clar gravaminele, cari le expun, voi să amintesc pe scurt care a fost starea faptică în acelea comune, cari au aparținut mitropoliei de

Alba-Iulia și Făgăraș. Limba liturgică pe toată țara a fost cea românească, dar acolo, unde au fost Unguri și unde s'a cerut, serviciul extralitur-gic s'a oficiat și în limba ungurească. Corespon-dența s'a făcut în limba românească, dar s'a făcut și ungurește și nici-odată autorităților bisericești nu le-a venit în minte să excepționeze faptul, când au scris un-gurește. Dar îndatăce s'a creiat această dieceză și s'au început lucrările de organizare, cum am spus, fără tact, ba chiar fără pricepere, s'au ivit cele mai mari gravamine. Comunele acestea sunt organi-zate astfel, că mai multe comune sunt supuse unui protopopiat, mai multe protopopiate unui archi-diacon și toate acestea sunt supuse vicarului epis-copesc.

Cel dintăiu fapt al vicariului episcopesc a fost că la organizare a preterat cu desăvârșire pe acel preot român, cari prin muncă cinstită și îndelun-gată au câștigat vre-o înaintare ierarhică ca pro-topopi, archiprotopopi sau archidiaconi și au ales oameni absolut străini.

Lanțul dispozițiilor gravaminale se începe cu ordinațiunile de adâncă gravitate, cari dezavuiază pe față veritatea tuturor declarațiilor oficiale a gu-vernului și a bullei papale, că adevărată această epis-copie numai pentru aceea s'ar fi creiat, ca maghia-rimea să fie câștigată maghiarimei și ca convin-gerea religioasă și simțul Ungurilor să fie nu atinse prin aceea, că ar fi siliți să se închine în limbă străină. Aceasta se desavulază prin următoarele:

Precum mi-am luat voie a aminti, bulla papală, dar mai ales dispozițiile nuntului papal Raphael Scapinelli, pe cari adeseori le-am reprodus în ace-astă Cameră din cuvânt în cuvânt, pleacă hotărâ-ri din principiile următoare.

Se înființează această dieceză pentru aceia, qui lingua hungarica utuntur, cari folosesc limba ma-ghiară. Bulla papală subliniază că 3 ani de zile rămân toate cum au fost, ca astfel preoțimea să aibă timp să învețe limba grecească veche și să aibă timp pentru organizare.

După înființare s'a declarat, că reviziunea, rectificarea hotarelor, se poate face cu aprobarea guvernului Majestății Sale, ba cei competenți au fost chiar dispuși la aceasta. Cu privire la folosi-rea limbii s'a declarat, că deocamdată limba litur-gică rămâne cea veche, peste trei ani va fi apoi clasică, iar limba poporului, lingua vernacula se va folosi numai excepțional în cazuri extrali-turgice.

Ba s'au dus mai departe chiar, firește, pentru liniștirea diecezelor și autorităților bisericești greco-catolice, că nu este vorba aci de maghiari-zare și Scapinelli declară, că a primit garanții atât din partea guvernului ungar, cât și din partea episcopatului maghiar, că niciodată limba maghiară nu se va folosi ca limbă liturgică, dim-pușivă așa ceva fiind damnandus abusus niciodată nu se va adminte.

O să-mi iau voie, on. cameră, să relievez punctul nostru de vedere, că noi niciodată nu excepționăm, ca în comunele ungurești limba litur-gică să fie cea ungurească. Noi vrem să a-părăm numai interesele noastre, dar acelea le vom apăra necondiționat.

Să vedem acum în ce chip s'a respectat acea dispoziție a bullei papale, că trei ani de zile toate au să rămână cum au fost. Sper nu veți pretinde ca să cetesc asta în latinește, o voi face, dacă s'ar ivi cea mai mică îndoială. În școlile no-astre din comunele, cari ni s'au luat, limba de propunere a fost limba românească. Unde cre-dincioșii au vorbit exclusiv ori în mare parte ungurește, acolo limba obligată de propunere a fost cea ungurească. Dieceza nici nu avea încă episcop, nici nu era încă organizată și actul cel dintăiu al vicarului episcopesc a fost, că pe toți dignitarii i-a înlocuit prin persoane cu desă-vârșire străine, partea mai mare Ruși.

Cu privire la comunele rupte dela arhiepiscopia Blajului a dat ordin, prin care dispune, că în toate comunele bisericești limba de propu-neră este limba ungurească. Vicariul gr.-cat. maghiar de Hajdudorogh cu Nr. 89/1913 7 Mar-tie 1913 dă tuturor scaunelor școlare greco-catolice următorul ordin: „In școlile confesio-nale aparținătoare episcopiei de Hajdudorogh obligatoare fiind ca limbă de propunere limba maghiară rog cu toată cinstea onoratul scaun școlar să binevoiască a dispune, ca în școlile de acolo limba de propunere să fie limba ma-ghiară. Dacă asta nu s'ar putea efectui până la sfârșitul anului școlar, atunci începând cu anul școlar viitor neapărat va trebui să se introducă

limba maghiară ca limbă de propunere”. Deci vicarul episcopesc, înainte de a se or-ganiza chiar dieceza prin denumirea episcopului, emite această ordinațiune, despre care d-v. spuneți că e foarte corectă, cu toate că e în contrarietate cu legea.

Fekete Márton: Așa e! E foarte corectă!

Ștefan C. Pop: Această ordinațiune o sus-ține și inspectorul regesc de școale din Csikszere-da, care dispune, ca toate școlile susținute de comunele bisericești române, cari au fost rupte dela această arhidieceză, să fie înregi-strate ca școale cu limba de propunere un-gurească. Acest ordin dispune așa (cetește): „Dela vicarul greco-catolic maghiar de Hajdudorogh am primit sub Nr. 83/1913 înștiințarea, că și din partea superiorității bisericești competente a titlului s'a dispus instruirea exclusiv în lim-ba maghiară a obligațiilor la școală. Te provoc să îndeplinești acest ordin cu atât mai vârtos, deoarece școala elementară gr.-catolică din Vasláb am înregistrat-o între școlile populare elementare cu limba de propunere maghiară; totodată ți se dispune, ca școala de sub inspec-țiunea nemijlocită în toate scrisorile, recercă-rile ori exhibitele să o consideri ca școală cu lim-ba de propunere ungurească și tot astfel împăr-țirea materialului și ordul oarelor să-l pregătești în conformitate cu aceasta. — Csikszereda, 10 Martie 1913. Lengyel Róbert, inspector regesc de școale”.

On. cameră! Ați zis, că bine a făcut. Scu-zați, dar cine își va lua osteneala să studieze datele statistice acela se va convinge, că este vorba aci de drepturile celor 20.000 de Români, nu 10—12 mii, cum a spus d. ministru președinte. Cu toate acestea un vicar episcopesc fără nici un imperium, fără nici o autorizație, sua sponte numai așa din voia lui ia dispozițiunile de cea mai mare gravitate și schimbă limba de propu-neră a școlilor susținute de comunele biseri-cești. E lucru firesc, că inspectorul școlar își dă la asta binecuvântarea.

Este însă lucrul acesta în contradicție cu le-gea despre egala îndreptățire a naționalităților, articolul 44 din 1868, §-ul 14, în înțelesul căruia „comunele bisericești, fără vătămarea drepturi-lor legale ale superiorităților lor bisericești, pri-visor la matricule și la conducerea afacerilor bisericești, precum și — între marginile legii regnicolare de școale — în școlile lor pot să hotărască însele limba de propunere”. Se va-tămă §-ul 58 al artic. de lege 38 din 1868, care dispune ca fiecare elev să fie instruit în limba maicii sale, dacă această limbă e uzată în co-mună. Tot legea aceasta în §-ul 11 admite, ca confesiunile să-și poată înființa și să poată sus-ține instituite pentru învățământul poporal în toate acelea comune, unde locuiesc credincioși de ai lor.

Binevoii a înțelege deci, că legea din 1868 despre egala îndreptățire a naționalităților pune pondul principal pe comunele bisericești și ace-lea au dreptul să înființeze, să susțină școli și să determine în acelea limba de propunere.

Această dispoziție a produs adâncă conster-nare și a dat vânt nu numai agitației, ci a neli-niștit foarte mult spiritele. Dar nu s'au liniștit, ci au mers mai departe. D. episcop mergând mai departe sub Nr. 3688 din 1913 aduce la cuno-ștință preoțimei, că limba corespondenței ofi-ciale este cea ungurească, toate scriptele ofi-cioase să fie compuse exclusiv în limba un-gurească, excepție fac petițiile adresate superiori-tăților bisericești din Roma ori la nunțiatură. A urmat apoi ordinațiunea Nr. 3689 din 1913, prin care se dispune, ca toate matriculele bisericești să fie scrise exclusiv ungurește și extrasele din matricule să se deie exclusiv numai în limba un-gurească.

De când conduc preoții matricule în Tara-Ungurească, le-au condus totdeauna în limba liturgică a bisericești respective. În mitropolia bisericești române limba liturgică este limba ro-mânească, aceasta a fost deci și limba matri-culelor. Acum ce face domnul episcop? Pur și simplu desființează acest drept vechiu sancționat prin lege, face tabula rasa din trecut și proprio motu în temeiul dreptului său de dispunere or-donează, ca matriculele să fie scrise în limba ungurească și acolo, unde limba liturgică este

cea românească, ba ce e mai mult obligă preoți-me, ca să deie și extrasele din matricule în limba ungurească, cu un cuvânt pretinde un lucru deadreptul contrar legii, căci de pe actele originale nu se pot da copii, decât în limba, în care au fost scrise acelea acte originale. Cine pretinde ca eu să dau copie ungurească de pe un act românesc, îmi cere falsificare de docu-ment. (Contraziceri în centru.) Există de altfel și o ordinațiune ministerială, care dispune ca co-piile să fie făcute în limba originală a documen-tului, dar preoțimea a fost îndreptățită să ală-ture la extrasele matriculare și traducerea un-gurească.

Firește preoțimea a protestat în contra ace-stui procedeu. Preoțimea a fost adusă în fața unei probleme foarte mari, deoarece când s'a pu-blicat bulla papală, în care se dispune, că trei ani de zile toate vor rămânea cum au fost, preoții au liniștit pe credincioși cu aceea, că 3 ani de zile nimic nu se va schimba, până atunci însă multe se pot întâmpla, să fie deci pe pace. Și acum, cum vedeți, înainte de cei 3 ani, se iau astfel de dispozițiuni, cari sunt în absolută con-trarietate cu cuprinsul, spiritul și dispozițiunile bullei, cum voiu îndrăzni să vă dovedesc.

Acum pe aceia, cari în modul cel mai cu-vincios au îndrăznit să-i atragă atenția dlui episcop, că așa ceva nu poate face, mai ales în decursul acestor trei ani, când se mai promite și revizuirea — episcopul i-a admoniat într'un rescript foarte vehement, zicând că trebuie să se supună poruncii lui.

Rescriptul lui e acesta (cetește): „Ordinul Nr. 4088/1913. Susținându-mi ordinul emis sub Nr. 3689/1913 în chestia conducerii protocolului matricular în limba maghiară, cu dragoste pă-rintească Vă atrag atenția asupra celor ce ur-mează: 1. Ordinea manipulațiunii oficiale epis-copul e chemat să o statornicească în dieceza sa; 2. Bula „Christi Fideles Graeci” conform naturii acestei chestiuni, numai în privința lim-bei liturgice pune stavili; 3. Intre limba litur-gică și protocolul matricular nu există nici o legătură. În patria noastră chiar și preoțimea de rit latin conduce matricula în limba ma-ghiară; 4. Muștrări de conștiință, de cari ziceți că voiți să fiți scutiți, față de ordinele juste ale episcopului numai în cazul acela puteți avea, când ordinul de față negând supunerea cano-nică — de care mila lui Dumnezeu să Vă apere — nu l-ați executa”.

Deja de repetite ori am avut ocaziunea să arătăm câte abuzuri se fac față de această bulă și că aceste chestiuni, în unele manifestări ale lor, merită să fie luate în seamă, pentru că crea-rea episcopiei nu s'a făcut pe baze sincere, doar Maghiarilor nici nu le-a trebuit dieceză cu lim-ba liturgică elina veche, ci dieceză cu limba litur-gică maghiară.

M. Fekete: Aci ai dreptate!

St. C. Pop: În privința aceasta papa, în strictul înțeles al cuvântului, a fost indus în eroare, făcându-l să creadă că nimic alta nu vreau Ungurii aceștia, decât doar ca să nu vor-bească și să nu asculte liturgia în limba valahă. Deși acei domni, cari au luat inițiativa, pot să-i urască pe Valahi, dar eu sunt convins că prin-tre credincioși nu a fost nici unul care să fie excepționat că aparține bisericești românești, pen-trucă s'au simțit foarte bine în sânul acelei bi-sericești, și în acel memorandum adresat papei, în care cer limbă liturgică maghiară, declară tot-deodată că nu pretind crearea unei dieceze se-parate, numai doresc să aibă și ei dreptul ca să le fie limba liturgică limba maghiară.

Atunci vine dl episcop și încearcă să ex-plice, dar nu spune adevărul, pentru că nunțul Scapinelli însărcinat cu executarea bulei zice (cetește): „Linguae vernaculae in extralitur-gicis functionibus sicut antea, etiam in posterum permittuntur, in praeciliis etiam publicis, sed ex-tralitur-gicis, et tanti magis in praecibus priva-tis, in praedicatione et instructione populi: quae quidem praedicatione et instructio in lingua qua omnes utuntur faciendae est, imo in diversis lin-guis, si una ab omnibus non intellegatur”.

(Scaunul președintelui îl ocupă Elemér Si-montsits.)

Prin urmare Scapinelli și papa nu spun că d-voastră trebuie să faceți din trecut imediat

tabula rasa; ei spun altceva. Spun că în rugăciunile extraliturghice și „in instrucțiune populi” folosește-te de limba poporului, de limba acelor cari o vorbesc și dacă ar vorbi mai multe limbi, folosește-te de toate.

Deci nu se poate provoca la bula papală, când în eparhiile românești cu o trăsătură de condei sistează limba de instrucție — din contra, o vatămă. Papa a dispus ca să se facă instrucția în acea limbă care o vorbesc și dacă se folosesc de mai multe, atunci instrucția să se facă în mai multe limbi. Drept aceea în dispozițiile lui ilegale să nu se provoace la bula papală, căreia nu i se poate da o explicație eronată.

Un glas: Nu poruncește papa!

St. C. Pop: Ba da, poruncește papa, și încă cum!

Când atât locțiitorul de episcop cât și dl episcop cu o trăsătură de condei șterg drepturi sancționate prin legi existente, fără să întrebe guvernul, fără nici un demers și când eliminază total limba maternă din școală — au comis un fapt criminal, care trebuie pedepsit.

P. Kende: De aceea trebuia aruncat în aer cu bomba!

St. C. Pop: Ni se spune mereu că așa numita iubire a lui Cristos christiana religio pax e determinată de concordie. Vă spun un caz. La începutul primăverii a murit în Dobrițin preotul român din Curtuiș cu numele Ioan Mureșanu; l-au înmormântat. Papp Gyula și arhidiaconul Rutkay, locuitori în Dobrițin, au ținut misa funebrelă exclusiv în limba maghiară și — precum spun ceice au fost de față — peste tot nu în mod preofesc, ci ca niște husari au celebrat; toată predica a fost o preamărire a aceluia preot, care și-a scos limba maternă din biserică și școală, cu alte cuvinte a fost trădătorul neamului său. Martori: Ludovic Bárdossy, Florian Sălăgean, Cornel Abrudean, Grațian Matel, preoți și alții.

Imi permiteți să observ că aceasta în nici o împrejurare nu poate fi introducerea circumspectă a noii dieceze. Nu-mi vine să cred că și S. Sa papa așa ar fi contemplat-o. El a voit să introneze pacea între credincioșii gr.-cat. de diferite limbi. Vedeti însă că din partea episcopiei cum se acumulează acele dispoziții ilegale, cari taie adânc nu numai în drepturile cele mai sfinte ale credincioșilor, ci și în convingerea lor religioasă. Vedeti că toate acestea sunt apte numai ca să deschiză rănile, și să învenineze situația, dar în nici un caz nu sunt apte pentru crearea concordiei și a păcii creștinești.

On. cameră! Deși vicariul episcopesc ca și însuși papa spune hotărât că o creează pentru ca niciodată să nu se afirme vernacula lingua în sfânta liturgie, totuși vicarul Jaczkovics a fost acela care a celebrat cel dintâi în limba maghiară în toate comunele, a cutrierat comunele ardelenice și a celebrat liturgia în limba maghiară; tot acest abuz se comite pe față în cele mai multe parohii. (Mișcare la mijloc.) Aș vrea, on. cameră, să-l văd pe acel Ungur căruia îi trebuie limba elină clasică și aș vrea să-l văd pe acel preot care se pune la bătrânețe să învețe acea limbă. Aceasta-i, mă rog, numai scamatorie ca să câștige episcopia și, după ce au câștigat-o, să continue acolo cu politica, politica șovinistă care jignește adânc sentimentele poporului român și va cauza încă multă griji și neplăcere guvernului. Să nu credeți, mă rog, ca noi facem aici agitație; din contra e tot ce se poate mai urât și rău să se introducă aceasta în biserică și viața religioasă. Maghiarii știu mai bine cum a fost lupta între frați pe tema religiei. Însă, onor. cameră, quod uni iustum alteri aequum. Noi nu am protestat ca Ungurii să nu se roage în limba care o vreau; dar, mă rog de iertare, nu pretindeți așa ceva dela noi și să

nu credeți că se va afla vre-un Român care să se resigneze că va asculta să-i peroreze nu în limba românească, ci în limba elină veche, din care nu înțelege o iotă.

Onor. cameră! Eu sunt de convingerea că această calamitate va lua sfârșit numai prin o revizuire grabnică. Miniștri președinți consecutivi, nu mai puțin și miniștri cultelor și instrucțiunii au promis aceasta, cu toate acestea însă lucrurile întârzie, poate nu sunt nici în stadiul începutului, ca să li se dea o rezolvire necesară, cecece după părerea mea ar crea negreșit pacea, de care avem atâta trebuință.

Imi iau voie să-i adresez dlui ministru al cultelor și instrucțiunii publice următoarea interpeleție (cetește:)

„Interpeleție către d. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, în chestia abuzurilor repetite ale autorităților diecezei gr. cat. de Hajdudorog.

1. Are cunoștință d. ministru că în mai multe parohii ale diecezei gr. cat. de Hajdudorog, sfânta liturgie se celebrează în limba maghiară, cu toate că bula papală enunță că de aceea creează această nouă dieceză: „Item periculum avertatur probrosissimi illius usus, a summis pontificibus damnati, inducendi nimirum linguas vernaculas in sacram Liturgiam”

2. Are cunoștință d. ministru că cu ocazia înmormântării preotului român din Curtuiș, Ioan Mureșanu, mort în Dobrițin — preotul Papp Gyula din Dobrițin împreună cu arhidiaconul Rutkay întreg serviciul divin l-au ținut în limba maghiară și spre scandalizarea preoților și intelectualilor români prezenți, a preamărit acele fapte ale decedatului, că a eliminat cărțile românești nu numai din biserică ci și din școală?

3. Are cunoștință d. ministru că Mihail Jaczkovics locțiitorul de episcop al Hajdudorogului, încă în 7 Martie 1913 a emis o circulară, în care cu călcarea în picioare a legii dă ordin să se introducă limba maghiară de propunere în școlile susținute de parohiile rupte din arhidieceza Blajului — și acest ordin e și astăzi în vigoare?

4. Are cunoștință d. ministru că pe baza acestei ordinațiuni ilegale inspectorul reg. din Csikszereda a dat ordin, ca toate școlile românești gr. catolice să se treacă între școlile cu limba maghiară de propunere?

5. Are cunoștință d. ministru că locțiitorul de episcop și actualul episcop le-au impus parohiilor prin ordinațiunea Nr. 3688—1913 să redacteze petițiunile și actele înaintate episcopului numai în limba maghiară; petițiunile scrise în limba românească au fost respinse și preoțimea amenințată cu severitate.

6. Are cunoștință d. ministru că episcopul gr. cat. de Hajdudorog prin ordinațiunea Nr. 3689—1913 a dat ordin parohiilor românești ca de aci înainte să conducă matricula exclusiv în limba maghiară și extrasele matriculare să le tacă numai pe blanchete cu text maghiar?

7. Are cunoștință d. ministru că episcopul gr. cat. de Hajdudorog, în parohiile rupte dela mitropolia de Alba-Iulia și Făgăraș, pe acei parohi cari pentru zelul și munca lor cinstită s'au împărțit de promovare ierarhică (protopop etc.), — la organizare i-a trecut cu vederea și posturile dignitare le-a complinit cu elemente străine?

8. E aplicat d. ministru să pornească cercetare strictă împotriva acelor, cari în loc de iubire creștinească și pace propagă cea mai șovină politică de maghiarizare?

9. Mai ales e aplicat d. ministru să mijlocească în cel mai scurt timp revizuirea atât de mult promisă, spre mulțumirea tuturor?

Onor. cameră! Pentru că aici s'a cerut — auzii mai înainte — ca cel puțin să numesc acele comune, cari au fost admoniate, iată observ că comuna Vașlab e curat românească și

chiar acesteia i-a trimis locțiitorul de episcop prima ordinațiune. Vașlab e o comună în Ardeal, acesteia i s'a adresat și de acolo am primit această ordinațiune. E comună curat românească, nu locuiește în ea nici un Ungur.

Rog cu toată stima pe d. ministru, de ale cărui principii liberale sunt convins — mi-au reproșat că nu îi sunt recunoscător pentru că a dat și astfel de ordinațiuni, cari au restul să liniștească spiritele cât de cât — fiindcă sunt pe deplin convins că d. ministru, a cărui gândire e superioară, care profesează idei mai liberale și totodată e aderentul libertății și egalității, să binevoiască a face din aceasta cel mai serios obiect de examinare și să fiți pe deplin convinși că sanarea acestui rău e atât în interesul statului cât și al publicului.

Prin urmare Vă rog cu toată stima să binevoiați a examina doleanțele aduse în interpeleția mea — și a dispune în consecință.

Ministrul Jankovich Béla a răspuns, că va ancheta afacerea și numai după ce va primi informațiunile necesare, va da răspuns meritorial la interpeleția dlui deputat Dr. Ștefan C. Pop. Și până atunci ține să declare, că respinge afirmația deputatului Dr. Ștefan C. Pop, că papa ar fi fost sedus și că s'ar fi luat mai multe dispozițiuni ilegale.

Dela »Biroul central

Către tinerimea română!

Către bărbații noștri de încredere!

Noua lege electorală, în definitiv, nu e mai rău decât cea veche. E, mai curând, varianta plină coasă a ei! Perfidia legii este, că s'a creiat cu tărie dintr-un de lărgire a drepturilor cetățenești, pe cât în realitate, ea pune cu totul la discreția faimoaselor noastre administrații, nesupusă guvernului în chestii de șovinism, indeosebi pe alegătorii noștri de state.

În fața situației implinite nu e loc de recriminații, ci e timpul suprem de muncă pozitivă. Cursele tinse trebuie ocolite, loviturile șirete trebuie parășite! Sătenii noștri trebuie povățuiți și adăpostiți!

Tinerimei îi revine rolul de povățuire, bărbații noștri de încredere, încercați în lupte politice, cu de adăpostire. Le impune acest rol, această dăruire sfântă, nu numai partidul nostru, dar mai și seamă interesele de existență politică a neamului românesc de pe plaurile ungare.

Atâtea „conferințe” fără de rost se cetesc pe statele noastre! Se cetesc despre câte toate, de către bărbați inzeștrați, incontestabil, cu trăsături de inimă, dar nu totdeauna și cu competență. Legea nouă electorală imbie conferențiarilor un material de extremă actualitate. Explicațiile acestor legi vor fi ascultate pururea cu cel mai mare interes.

Nu ne inchipuim te miri ce erudite conferințe asupra sistemelor electorale, sau explicarea legii dela început până la sfârșit. Nu așa! Altfel, cu toate altfel! Conferențiarilor vor deschide cartea legii, vor alege capitolele de cari ne arde tocmai, vor citi textul, îl vor însoți cu comentarele, spuse după cum se ivește necesitatea momentană a explicațiilor, le vor citi, și pe urmă — asta e mai cu seamă ceea ce dorim! — vor lăsa, ca să fie întrebați de ascultători, și rând pe rând vor da lămuririle dorite, fiecărui nelămurit.

Apelul nostru, încrederea noastră, se îndreaptă ca totdeauna în pragul luptelor serioase, către tinerime. Studenții noștri dela universitate și dela cademiile, seminaristii noștri de prin diferite orașe, tinerii noștri advocați știutori de lege, și profesorii noștri ai solidarității naționale cu toate ocaziile

LIPIK BĂI TERMALÉ ȘI NĂMOLOASE VINDECĂ CU SIGURANȚĂ CU

temperatura de 64° C, cu radioactivitatea isvoarelor sale cu nămolul său
reuma, ischias, exsudato, dureri de oase.

cu termele alcalice
catar, dureri de stomac, diabet și dureri nervoase.

cu isvoarele de conținut iodice
boalele copiilor, constipația și arterioscleroza.

Cură de băi, — de băut și de nămol. ♦ Bucătării dietetice. ♦ Sezon peste întreg anul. ♦ Sistem penzionar cu băi.
708 Bo Prospecte trimite franco direcțiunea: **DIRECTION DES THERMAL-u. SCHLAMM-BADES, L I P I K.**

să lasă pe sate! Să lasă în graba cea mai mare, cei ce nu sunt legați de timp, iar ceilalți să profite de vacanțele apropiate, și cu toții să-și împlinescă chemarea fără preget. Se îmbie cel mai frumos prilej, de a demonstra solidaritatea celor două clase românești: a clasei culte cu clasa țărănească! Și să ne gândim puțin: nu este oare cu dreptate, ca mai ales toștii și viitorii candidați de deputați să-și cutriere cercurile și să lumineze poporul?

Se pot ține conferențele, — șezătorile aceste politice — în cadrele Astrei, sau în ale cluburilor comitatense, sau chiar și independent. Nu aștepte nimenea indemnuri separate, dela „centru”. Indemnurile cele mai rodnice sunt acele, cari pornesc din dragostea inimei noastre.

Conducerea partidului nostru face tot ce îi stă în puteri pentru a înlesni șezătorile amintite. În săptămâna viitoare vor ieși de sub tipar, în editura Comitetului Național, două broșuri, tratând legea electorală. Una e ediția completă și științifică a legii electorale, împreună cu ordonanțele privitoare, cealaltă e o ediție pentru popor, grupată după necesități, și presărată cu sfaturi. Amândouă se vor vinde cu prețuri de nimica, de și fondurile partidului nostru încă de acum vor trebui create. (Broșura cea mare se va vinde cu 50 fil., cea poporală cu 20 fil. Să ni se trimită comanda înainte de a apărea, ca să putem face expediția din bună vreme. De altfel, vom trimite băncilor românești un număr mai mare de exemplare.) Luați și cetiți broșurile noastre, și vă informați din ele! Cereți un număr mai mare din broșuri când ieșiți pe sate și răspândiți-le prin popor!

Munca fiecăruia va fi răsplătită cu dăruite, din folosurile reale ce va aduce.

Pentru bărbații noștri de încredere mai avem câteva cuvinte deosebit.

I-am rugat în apeluri trimise la persoană, să asiste la examene. Adăogăm la rugarea asta: să înțelegă la examene, ca să fie la îndemână comitetului câte o carte de cetire românească de pe clasa 6-a, nu cumva în lipsa manualului, comisia să compună propoziții românești absurde, uzând de dreptul ce i-l dă paragraful 15 din ordonanța ministerială 1184—1914 V. K. M. Zilnic ne sosesc plângeri, în contra abuzurilor de acest fel. Bărbații noștri de încredere au dreptul să oleră ei comisiei manualul reglementar, dacă nu este învățator român în comisie.

Activitatea cea mai importantă o pot apoi desfructura bărbații noștri de încredere, la compunerea listelor, resp. la controlarea listelor provizorii. Am invocat și invocăm din nou paragraful 59 din legea electorală, care garantează drepturi însemnate ori cărui alegător. Anume: când listele provizorii sunt aduse la comune pentru eventuale rectificări (16—18 Mai) ori care alegător din cerc are drept să protesteze nu numai în contra omiterii persoanei sale, ci mai vărtos în contra luării în listă pe nedrept, a altui alegător! E îndejuns cunoscut procedoul electoral la noi. Toți trași-impinșii, atârnații de moșleri sau de pretură, sunt vărâți în liste, fără de-a corespunde condițiilor fixate în lege. Amintim la bărbații noștri de încredere, să facă protest după formularul publicat în instrucțiile date de noi, și să stăruie cu toată energia pentru curățirea listei de uneltele adversarilor noștri!

E grea și îndelungată munca, ce o cerem tuturor intelectualiilor români. O cerem însă cu deplină încredere, că nu facem apeluri zadarnice!

Înainte de alegere. — În ziua alogerii.
— Pedepsele.

Iată ce trebuie să știe mai cu seamă îndrumătorii sătenilor noștri, despre ce e de făcut înainte de alegere.

Din ziua în care s'a publicat termenul alogerii, până cam cu 15 zile înainte de termen, toate adunările, serbările și procesiunile (conduct de torte, bandieri, banderii de călărești, etc.) trebuie înștiințate la pretură, cu 48 de ceasuri înainte. Bine să se înțeleasă: nu învoire, trebuie cerută dela pretură, ci se face înștiințare numai.

Adunările. Pretura n'are drept să oprească,

poate numai cere, pentru pacea satului, ca adunarea să se țină în altă zi, sau în alt loc, de pildă nu în mijlocul satului, ci în curtea cutărui birt. Serbările și procesiunile, le poate opri, dar și acestea numai în vederea siguranței obștești, și din pricina boalelor.

Înștiințarea se poate face în scris sau cu vorba. Dacă pretura nu a răspuns în timp de 24 de ore, se poate ține adunarea, procesiunea, etc. Impotriva opreliștei se poate face recurs la vicecomite, iar de aci la ministrul de interne. Cei din comunele îndepărtate, să facă înștiințarea în scris, trimițându-o recomandat, cu poșta. Răspunsul îl vor primi tot în scris, și până sosește acesta trec 24 de ore..

Candidarea deputatului se face în scris, prin 50 de alegători, cu trei zile înainte de alegere. Hârția se dă în persoană, prezidentului comisiei de alegere (választási küldöttség). Astfel de comisie se va înființa câte una în centrul fiecărui cerc de deputat. Pentru cercurile mici de votare, se aleg deosebit comisii, cari adună voturile. Le zice comisii de votare (szavazatszedő küldöttség).

Fiecare partid are drept să-și pună doi bărbați de încredere, pe lângă comisia de votare. Aceasta se poate face, până la încheierea votării. Dacă nu o face partidul, numește prezidentul comisiei, pe bărbații de încredere, dar e dator să-i numească pentru fiecare partid din sinul partidului.

Prezidentul comisiei de votare are drept să numească pentru fiecare partid mandatar (încredințat, „megbizottak”) cari au menirea să ducă veștile dela bărbații de încredere, la alegătorii de afară.

Alegerile se încep la orele 8 dimineața.

Pentru stabilirea identității (adecă cine e cel ce votează), bărbații de încredere, au drept, când vine la rând cutare sat, să pună pe unul dintre alegătorii satului, să aibă grijă, nu cumva să se facă mișelii, votând cutare pentru altcineva, de pildă pentru altul mort... E bine să fie încredințat cu paza asta totdeauna omul cel mai isteț și cel mai îndrăzneț. Controlorul acesta, cum îi zice, are drepturi mari. Poate respinge pe ori cui îi găsește pricină.

Votarea se face după sate, în rândul stabilit de prezidentul comisiei centrale. Întâi cei din loc. Din acelaș sat, întâi un partid, apoi celalalt. Cine a întârziat, când a fost la rând satul lui, are drept să voteze după ce au sfârșit toate satele. Nu-i de lăsat însă pe urmă nimenea, deoarece prezidentul are drepturi foarte mari, și poate închide ușor votarea, până ce te trezești!!

Pentru că cineva își spune greșit numele, nu poate fi lipsit de vot, dacă bărbații de încredere și controlorii dau lămuririle de lipsă.

Numele candidatului trebuie spus hotărît, și limpede! Lăsați ori ce adaos de lângă nume, ca de pildă „trălască”, sau că „votez cu cutare fiindcă-i om de omenie”. Ziceți numai atât: Alexandru Valda, Ștefan Pop, sau alt nume, cum îl chiamă pe candidat. Numele întreg totdeauna! Cel mult mai spuneți atât: avocat, sau medic. Grijiiți mai cu seamă, când dușmanii pun, din apucătură, al doilea candidat cu acelaș nume, ca și al nostru. Atunci e bine să ziceți așa: „votez cu Ștefan Pop, avocat în Arad”, sau „Alexandru Valda, fost deputat” etc.

Votul spus odată nu se mai poate schimba!

Despre votarea secretă, pe file de hârție, găsiți în cartea cea mare tot ce vreți să știți.

Voturile se adună în centrele de votare și se trimit la comisia din sediul (înima) cercului, acolo se numără, și numele deputatului ales se dă de știre în 24 de ceasuri, prin afișuri (tipărituri), în fiecare comună a cercului.

Apărarea alegătorilor.

Cine silește pe alegători, să nu voteze după voia inimei lor, se pedepsește foarte aspru. Atâta bine este doar în legea cea nouă, față de cea veche.

Așa bunăoară notarii comunali nu-i iertat să facă parte din convocătorii unei adunări populare.

Notarii și pretorii și ori care slujbaş dela stat sau dela comitat sunt oprți să însoțească pe candidat în calea lui prin cerc. Nu-i iertat nici să se pună în fruntea alegătorilor și să-i ducă în tabăra

cutărui candidat! Aspru se pedepsește și acel notar, sau pretore (fibrău) sau alt slujbaş, dacă făgăduiește alegătorului, bani sau alte bunuri, pentru vot, ori îl silește cu amenințări să-și dea votul pe cine nu vrea alegătorul. Ademenirea alegătorului cu băutura și cu mâncare asemenea e oprită.

Pedepsa e la un an temniță și 1000 cor. amendă. Vinovat e și cel ce primește! El se oșândește cu aceeaș pedepsa! Nu-i iertat să fie mituși nici rudenia (neamul) alegătorului!

Cam acestea trebuie să le știe fiecare alegător român pe când vor veni alegerile. Aceste l le poruncește legea țării, dar pe lângă porunca legii mai este și porunca sufletului și porunca cinstei, care vă strigă, de pe acum:

Votați totdeauna numai și numai cu candidatul care se luptă sub steagul partidului național român!

Cine nu ascultă de poruncile sufletului, își vinde sufletul!

Ce documente trebuie să se ia la examen? — Documentele se capătă gratuit!

Ministrul de interne a trimis tuturor comitatelor următoarea circulară, anunțată de noi încă ieri:

„Primesc jalbe peste jalbe, despre greutățile, ce fac autoritățile în jurul paragrafilor 49, 51 din art. de lege XIV 1913, cu privire la vârsta, la cetățenie, și la identitatea personală. Vă fac deci cunoscut, cu toată stăruința, împreună cu ministrul de culte, că intenția noastră este, ca, ținând seamă de ordonanța nr. 1184—1914. B. K.M. ori cine să poată dobândi, fără piedecă, dreptul de vot, ce l se cuvino. Prin urmare trebuie să aveți cea mai mare grijă, ca dovedirea condițiilor pentru câștigarea dreptului de vot, să se facă cât numai se poate de ușor.

Așadar la examenul de scris și cetit să nu se ceară dovedirea vârstei nici a dreptului de cetățean, deoarece toate acestea vor trebui dovedite în fața comisiei pentru întocmirea listelor! Chestia asta aveți să o tratați în modul cel mai liberal!

Nu numai în chestia identității aveți să luați măsuri mai aspre, nu cumva să faceți examenul altcineva în locul celui înștiințat, căci greșeala asta anevoie s'ar putea repara mai târziu. Asupra identității deci, să căutați a vă asigura, dar și aci să încunjuțați ori ce și șicanare.

Am încredere în patriotismul comisiilor examinatoare și așent, ca necrușând ele osteneală, să fie cu luare aminte față de muncitorii, și să-i primească la examen scara, sau Duminecă înainte de amiază. Patronii (stăpâni!) sunt datori, în urma legii, să dea muncitorilor cărțile lor de slujbă, pe câteva zile, pentru a dovedi cu ele identitatea!

Accentuez, că toate certificatele, etc. (documentele) de lipsă, spre a dovedi dreptul de alegător, sunt, în virtutea paragrafului 73, art. XIV 1913, scutite de timbru și de accis (bélyeg és illetékmentsék, se zice în circulară, dar paragraful citat mai adăogă „díjmentesen kell kiállítani”) va să zică, sunt scutite de taxe! Legea vorbea numai de „extrasele din listă” dar ordonanța aceasta spune apriat, că ori ce document! — Nota Biroului Central) Totodată Vă leg de inimă din nou dorința mea, ca dispozițiile legii în chestiunile amintite, să fie tălmăcite în modul cel mai liberal!”

Răspunsuri.

Todica — Sânmiclăuș. — Pentru extrasul matricular nu se poate lua nici timbru nici taxă. Cetiți cea mai nouă ordonanță ministerială, ce publicăm azi.

I. G. cont. Sebeșul-Săsesc. — Legea, — paragraf 5, punct 5 și paragraf 6 punct 5. — pretinde apriat certificatul și dela subofițeri. Adeverat, că e o absurditate, știut fiind, că subofițer poate ajunge numai cel ce știe scrie și ceti, iar de alta parte până și paragraful 51 al legii prescrie „nu trebuie să se ceară dovedirea dela acela care în urma ocupației sale — deși fără calificăție legală — negreșit trebuie să știe scrie și ceti...” Din ce oră însă în textul paragrafului citat nu se face aluzie la paragrafii referitori la subofițeri (cum se face asta în alte pasaje) — nu Vă încredeți în interpretarea comisiei de descriptie; învățați pe oameni să facă examenul. Din

Corecte (propise) pentru examene, dic-tando și caligrafie. Suta bucăți
Cor. 1 40 plus porto postal.

Aviz școlar — Iskolai értesítő
legat à 30 fl. bucata.

De vânzare la: **Librăria „Concordia”, Arad, Deák-Ferencz 20.**

raportul dlui Dr. Chirilovici puteși vedea cât de corect și de liberal se interpretează legea... Va veni cutare notar și va zice: „Al uitat să scrii de când ai ieșit dela miliție!” Și apoi fă la recourse! In ori ce caz, uzași de paragraful 51, la nevoie.

Vasile Avram, armurier la inf.— Bălgard. Am rectificat pe urmă. Luăm cu mulțumită din scrisoarea Dv. informația, că gradele de subofițeri sunt: 1. Caporalul (căprar). 2. Sergentul (firer). 3. Sergentul-major (strajameșter). 4. Sergentul-plutonier (Stabsunterofficier — sistemizat cu 1 Ianuarie a. c.)

L. Ciclovian, student în drept — Mărcina. — Sunt ni merite observațiile Dv., cu deosebire următoarele: 1. Dacă se va interpreta corect paragraful din legea electorală, preoții vechi cu 6 clase cad în o categorie cu cei de azi. Vor trebui să stăruie în direcția asta. 2. Cei luați în lista veche își păstrează dreptul numai câtă vreme există vechea bază, pe care au fost luați în listă. Complectarea asta o gășiți și în broșura noastră. 3. Cine vrea să plătească dare mai multă, cu scopul să atingă suma de 20 sau 40 cor. acela trebuie să ceară urcarea dărilor, încă pe vremea când se aruncă, fiindcă aruncarea, iar nu plățirea e hotărâtoare. 4. Am lertat... cu ușurință, „expresionile mai puțin calme”.

Dr. Chirilovici — Ila. — Adunăm materialul, și am rugat pe deputații noștri să interpeleze. Denunțați ministrul de Interne.

I. M. — Drag. — Amândouă volumele să Vi le trimitem?

BIROUL CENTRAL.

Cronică din Paris.

„Le Jardin de Yenny”. — Tristețea lui Georges Ohnet-Antoine și direcția noului Odeon.

Paris, 7 Mai.

Gânditu-v-ați vreodată cu cât mai mare este cultul florilor în orașe decât la sate? Gingașa și parfumată podoabă a bătrânului pământ este iubită și venerată tocmai acolo unde ea crește și înflorește mai cu greutate, la umbra rece a caselor de piatră. La țară ea se naște, se desvoltă și moare cu simplitatea forțelor elementare. Ochii omeniești nu o admiră, mâinile nu o mângăie. În sate ea este în elementul ei și face parte din armonia firei. La orașe, dimpotrivă, ea contrastează cu asprimea activității urbane și colorile și parfumul ei se desprind cu putere de pe fondul multiplu al vieții artificiale. La sate florile sunt ceva obișnuit; în orașe ele sunt un lut.

Și cu cât este orașul mai mare și mai sgomotos, cu atât sunt și ele mai iubite. În Paris, bunăoară, petalele lor colorate strălucesc în toate colțurile de stradă și parfumul lor roește palid în simfonia greoaie a mirosurilor citadine. Parisul e plin de flori și ziua de întâi Mai a fost serbătoarea lor. La ferestrele mansardelor ghivecele cu zambile, cu garoafă, sau înmulțit. Drăguțele lucrătoare ale marelui oraș le dătoresc cele mai curate din bucuriile lor.

Administrația a înțeles și încurajează de minune această frumoasă pasiune a parisienilor. Este aici o instituție numită „Le Jardin de Yenny” care cheltuiește multe zeci de mii de franci la fiecare început de Mai cu împărțirea gratuită a ghivecelor cu flori. Toate lucrările Parisului dobândesc în această zi o plantă tină, de rasă bună, pe care o îngrijesc apoi tot anul în umilele lor locuințe. La întâi Mai priveștea pe care o oferă carele înflorite și distribuirea de flori la parisieni este într'adevăr delicioasă. Ceva curat, patriarhal și cu adevărat creștinesc prezidează la această serbătoare. Sub cerul albastru și senin florile din ghivece se aștern roșii, albe, violete și vântul ușor de Mai le împrăstie parfumul pe întinsul străzilor sgomotoase. Respirându-l, ai nostalgia naturii largi și înviorătoare, a orizonturilor vaste și proaspete. Iar tinerile midinette, cu mersul lor grațios și ducând flecare în brațe, un ghiveciu cu flori, transformă trotuarele în niște grădini ambulante!

Înzadar s'au încercat câțiva critici în acești din urmă doi ani să-l reabiliteze pe Georges Ohnet. Romancierul așa de răspândit de odinioară dar ale cărui succes au fost brusc oprite de un articol al lui Anatole France

și de un altul, și mai crud, al lui Jules Lemaitre este pierdut pentru totdeauna în spiritul publicului francez. Criticii binevoitori a lui, cari nu știm din ce motive și-au adus așa de târziu aminte de el, au înțeles aceasta. Apărarea lor e silită și timidă. D. Ernest Charles în *Excelsior*, d. Abel Hermant în *Le Journal*, și-au pierdut timpul de geaba. Pledoariile lor au căzut în mijlocul unei indiferențe generale. Astăzi numele lui Georges Ohnet nu mai stârnește nici măcar batiocurile din trecut, ci e întâmpinat cu cea mai perfectă nepăsare. Pe la librării cărțile lui par a se ascunde rușinate în fundul etalajilor. Ele sunt rare. Din zecile lui de romane foarte puține se mai pot vedea. Ca scriitor Georges Ohnet nu este numai mort; el este și îngropat.

Îmi închipuiesc că și-a meritat soarta, nu atât pentru că a fost lipsit de artă — de cea mai mică artă — cât pentru greșala de a fi speculat asupra gusturilor celor mai strâmte și burghizești, „*Le maître des forges*”, „*Lise Fleuron*” și atâtea alte romane ale lui sunt o înșirare de mediocrități cu aparență de adevăr. Ele nu au nici cea mai ușoară scânteiare de viață sau de frumusețe; platitudinea lor e tristă până la lacrimi. În privința artei, nici romanele Eugène Sue, Montépin sau Ponson du Terrail nu sunt mai bune; dar ele sunt și azi cetite de straturile populare. Acelea lui Georges Ohnet sunt disprețuite de toți. Pentru ce? Fiindcă ele sunt pretențioase, fiindcă în loc de a fi sincer populare, ele își dau aparența de a conține bucățile rupte din viață și din adevăr.

Încercările dlui Ernest Charles și Abel Hermant l-au convins desigur pe d. Georges Ohnet de slăbiciunea cauzei sale. Ce se va fi petrecând în sufletul bătrânului romancier, odinioară atât de glorios, azi așa de disprețuit? Poate că autorul ciclului *Les batailles de la vie* își cunoștea lipsa sa totală de artă și s'a resemnat cu ușurință. Dar dacă își închipuise cândva cu sinceritate că este un adevărat scriitor, și un scriitor de talent?...

În locul lui Antoine director al Odeonului a fost numit d. Paul Gavault. Nu de acela care vine vă voi vorbi, ci de acela care pleacă, și a cărei umbră mare plutește peste întreg teatrul contemporan din Franța și poate că și de iurea. Antoine se retrage dela direcția Odeonului desgustat, rușinat, dar nu obosit. El a păstrat neatinșă fiacără care-l devorează și care l-a făcut să săvârșească atâtea lucruri mari în domeniul teatrului. Foarte mulți oameni eminenți și măsurati din Franța nu ezită să acorde epitetul de genial marelui renovator al artei teatrale.

Ca toți renovatorii mari, Antoine a avut de învins în cariera sa piedeci enorme, dar a desfășurat cu acest prilej o energie și o combativitate uimitoare. Acest rege al punerilor în scenă, acest despot al culiselor a știut să distrugă toate obstacolele din drumul său. El a fost veșnic providența autorilor tineri și obscuri. El îi căuta chiar cu înverșunare. Un nume, oricât de ignorat să fie, nu-l împiedică niciodată pe Antoine să citească manuscrisele ce i se înmânează. În felul acesta a reușit el să descopere publicului talente mari sau mici. Foarte multe glorii teatrale de azi îi dătoresc numai lui celebritatea lor.

Este netăgăduit lucru că Antoine a comis și greșeli, acordând o importanță exagerată câtorva autori dramatici. Dar cine e infailibil în sărmana noastră lume? Și omenirea pare a fi mai puțin rea de cum se spune, căci fostul director al teatrului Odeon a întâlnit în calea sa numeroase simpatii. El însuși a mărturisit-o nu mai departe de zilele trecute într-o conferință ținută la Universitatea populară. Clemenceau, Briand, Barrés și alții au făcut tot ce au putut pentru marele Antoine. Singura pricină a înfrângerei lui momentane a fost birocrația. Ea a fost cauza ruinei lui!

Un apel al lui Henry Bernstein, prin care cunoscutul autor dramatic îi convoacă pe toți prietenii lui Antoine să-i vie într'ajutor, a avut un efect minunat. Aderenții celebrii și obscuri se numără cu sutele. Grație lor, Antoine va putea să deschidă, pare-se, un nou teatru, „Noul Odeon”, cum se va numi, în care îi va fi posibil să realizeze splendidele lui proiecte. Ce va eși din marile om de teatru și din noul său local? O vom afla la timp...
C. R. B.

Scrisoare din Sătmar.

Introducerea costumului național în Lipău. — Activitatea extrascolară a unui brav învățător.

Mult se face pentru înaintarea țărănimii noastre în părțile Sătmărene — deși nu s'a alarmat lumea românească. Sunt destul de mulți conducători și intelectuali devotați cauzei românești și naționale, cari muncesc ca albinele în tăcere. Și din acest motiv lumea mare românească nu știe de ostenețele și jertfele ce se aduc la noi pe altarul culturii...

Așa bunăoară nu s'a știut aproape nimic nici despre conducătorii firești ai Moftinenilor și Dobenilor (G. Murășan și M. Ciurdariu) până ce n'au fost chemați pe băncile tribunalului dela Sătmar ca să dea seamă despre faptele lor... Și cu această ocazie ni s'a umplut sufletul de bucurie, ni s'a lărgit pieptul văzând cu ochii, bărbăția și conștiința națională, care furnică și străbate în piepturile țărănilor noștri „răsvrățiți”. Totodată ne-am convins, că acolo unde se muncește conștiincios se înving toate îngrădirile și greutatețile, cari le învolesc potrivnicii noștri din vreme în vreme...

În cadrul acestei scrisori nu vreau să mă ocup de toate căile și drumurile, cari duc mai potrivit pentru înaintarea și luminarea țărănilor noștri Sătmărean, nici nu vreau ca să fac osanale muncitorilor harnici și devotați, ci vreau numai să amintesc de doi idealști, de două cazuri aproape izolate în felul lor — în părțile noastre Sătmărene — ca să servească de îndemn și îmbărbătare aceluia, cărora le zace la inimă înaintarea culturală a oropsitului nostru popor...

Călătorului, care a trecut prin părțile noastre și îndeosebi prin satele românești învecinate ale Sătmarului i-a izbit în ochi portul schimonosit, portul unguresc sau nemțesc cu straie mohorite peștrițe, străine inimii, firei și neamului nostru. Pe acești locuitori după îmbrăcăminte își vine ca să-i consideri de străini, dar dacă stai cu ei de vârbă, vezi, că sunt de legea noastră strămoșească... după vorbă și sentimente sunt români.

Și în marca aceasta de haine schimonosite și zdrențe jidovite un sentiment de adâncă și neșteptată bucurie îți umple inima, văzându-le pe Lipăuancele noastre în serbătorescul și pitorescul port românesc. Aceste fetișcane muncitoare și însuflețite cu mândrie și dragoste l-a îmbrățișat portul nostru românesc, care este crezul vădit al romanității poporului nostru. Și până când Ungurii din Sătmar pe străzile orașului le admiră frumuseța și podoaba hainelor lor, inimile noastre saltă de bucurie, că vedem între peștritura asta de străini și câte o româncuță cu iiea albă...

Și dacă în Lipău încep azi a dispărea din casele noastre pânzăturile străine cumpărate și dacă fetișcanele îi îmbracă portul românesc așa de frumos — aceasta se datorește dsoarei *Minerva Selagian*.

Dsoara Minerva cu o însuflețire și devotament fără seamăn le-a învățat pe țărancele noastre la meșteșugul acului și a războiului și ție drag să le asculte bucuria lor... Vorbesc de port ca de cea mai frumoasă podoabă a muncii lor și sunt convins, că acest port e și mai frumos și mai eficient, pentru că e mai ținător, decât cel împrumutat dela străini și cumpărat de prin prăvălii. Pânăcum 40 de fete îl îmbracă portul nostru strămoșesc; însuflețirea pentru găteala aceasta frumoasă o dovedește mai mult chiar și faptul, că și din satele vecine merg la Lipău ca să înceapă model de costum, — ba și mai mult: și două fete de jidan din sat își fac cu fală haine românești...

În foile noastre îndeosebi în „Românul” tot mai des se vorbește de activitatea extrascolară a învățătorilor. Și la noi ici-colea câte un învățător lucră, muncește pentru binele și înaintarea poporului și în afară de păreții școlii, dar muncă așa de îmbelșugată, multilaterală ca în Bozinta-mare nicăiri n'am văzut — în părțile noastre. — Chiar pentru aceea merită atențiune deosebită. Învățătorul harnic a comunei acesteia e *Alexandru Puscașiu*. Dsa a înființat un cor țărănesc; i-a învățat

HOTELUL SAYOY BUDAPEST, VII, József-körut 16.

Hotel modern, cu aranjament nou, încălzire centrală, apă caldă și rece în fiecare cameră, lift ziua și noaptea. — Sub conducerea personală a lui

Rendes Szidor.

Camere cu un pat dela 3 coroane în sus, cu două paturi dela 5 coroane în sus, socotind aci și încălzirea, luminatul și serviciul

Nou sistem pensionar, proviziune la o zi pentru 4 coroane.

La rezervarea mai îndelungată se dă favor.

(Go 2008)

Cameră pe lună pentru 80 coroane

pe feciori și fete la jocurile noastre naționale: So-meșana, Sârba, Bătuta, Călușerul și Romana — și face cu ei reprezentări teatrale. La indemnul dsale precum și a inflăcărului preot A. Marinescu s'au întovărășit 6 feciori (a căror nume, regret, îmi scapă) și dela banca românească „Auro-ra” din Baia-mare au ridicat 200 coroane pe lângă garanța d-nci lor; din acești bani apoi au cum-părat 5 violine și o „gurdună”, iar dl învățator i-a învățat pe acești tineri ai ogoarelor noastre la cele mai frumoase cântece naționale și jocuri româ-nești. Și că ce iscusință au acești tineri în ale mu-ziciei și în manuirea arcului, e destul să amin-tesc, că feciorul Judelui „primașul tarafului” îl in-trece azi-mâne pe învățatorul, pe meșterul său.

Fiește, că prin munca asta nespuse de grea, dar tot atât de folositoare s'a schimbat fața satului. În Dumineci cârciumile-s goale. Biserica e plină, iar cântecile melodioase ale coriștilor varsă bal-

sam pe sufletele însătoșate după adevăr ale cre-știnilor. După vecernie aproape în fiecare Duminecă și serbătoare se ține sau cor sau se face tea-tru după care urmează joc — la care cântă fru-mos și duios din violini cei 6 feciori-țărani. Cu o ocaziune am asistat la aceste serbări și trebuie să mărturisesc, că îmi venea să plâng de înduioșare, când vedeam atâta suflet și viață în țărani noștri. S'au cântat frumos: „Negruta”, „Pui de lei”, „Marșul lui Tudor” etc. și s'a jucat piesa teatrală: „Vine Vlădica”. Nu știam ce să admir mai tare: corul, jocul sau muzica.

E destul că o emoțiune adâncă m'a stăpânit. M'am depărtat cu amintiri plăcute și am credința, că dacă am avea pretutindena așa conducători ușer s'ar putea îndrepta — și în părțile noastre Sătmărene — sufletele țăranilor către idealuri mari!...

V. Borleşteanul.

Mangra la București.

Arad, 16 Mai.

În articolul prim ne ocupăm pe larg cu importanța politică a temerării înscenării un-gurești din capitala României. Mangra, după cum bănuiam eri și suntem convinși astăzi, nu este altceva decât o unealtă a guvernului unguresc, pentru a exercita oarecari presiuni asupra Vienei și asupra Bucureștilor, în a-ceeasi vreme. Aici mai adaugăm numai atât că d. *Dimitrie Onciul*, distinsul istoric și pro-fesor universitar bucureștean, membru al Aca-demiei, încă împărtășește această convingere a noastră, după cum se poate vedea și din declarația ce a făcut-o unui ziarist, pe care o publicăm mai la vale. Cât îl privește pe Man-gra el a fost interviewat de un ziar bucureș-tean și a declarat că vrea să mai stea încă *două săptămâni* la București. Cine poate, deci, să mai tragă la îndoială adevăratul rol de provocator al nebunului vicar dela Ora-dea? Aici trebuie să însemnăm că singură „Seara” s'a găsit să-i ia apărarea lui Mangra și să-i publice ineptiile calificând de „aten-tat” legitima explozie de sentimente româ-nești a întregii capitale române. Știm că a-cest ziar are legături cu prietenul de cruce al trădătorului, cu *I. Slavici*, pe cum mai știm că directorul „Serei” este faimosul *Bogdan-Pitești* zis și *Ciupești*, dar știm și aceia că a-nunți oameni politici serioși din Regat sus-țin acest ziar. Nu cred ei că este nedemn de numele lor un astfel de ziar? În interviewul ce publică „Seara” scârbosul trădător încear-că să prezinte manifestația ce i s'a făcut ca o operă a noastră, a noastră de aici din Ar-deal. Cică moi l'am fi pus pe d. *Ion Bianu* să-l atunge dela Academie. Tot în acest interview trădătorul acuză șefii noștri politici că sunt plătiți de guvernul României. Am vrea să do-vedească mizerabilul aceste afirmații, el care zice în acelaș interview că este Român cinstit cum a fost în „întregă” viața lui.

Intervenția diplomatică se zice că s'ar fi făcut. Conte Czernin ar fi cerut explicații verbale ministrului de externe român, dlui *E. Perambaru*. Sunt două versiuni asupra răs-punsului ce a primit ambasadorul austro-un-gar. Se zice, dintr'o parte, că guvernul ro-mân ar fi dat deplină satisfacție Austro-Un-gariei, din alta se spune că ministrul externe-lor române ar fi făcut anumite rezerve arătând că și Mangra este culpabil prin faptul că s'a prezentat la Academie nepof-țit și a fost făcut atent că dacă el va prezenta va fi tratat așa cum a fost. Noi inclinăm să credem adevă-ratul a doua versiune deoarece, contrar știrii

noastre de ieri, d. *I. I. C. Brătianu* n'a voit să-l primească pe trădător, cum de altfel nu l'a primit nici mitropolitul *Pimen* al Mol-dovei.

Presa ungurească întreagă se ocupă la loc de frunte cu înfierarea trădătorului no-stru. Nici nu mai încapă îndoială că e unani-mă în a cere completă satisfacție pentru membrul imun al parlamentului maghiar. D. *N. Iorga* și-a dezvoltat astăzi conferința des-pre „Renegații în trecutul neamului româ-nesc”. Marele nostru istoric a vorbit admirabil. Așteptăm să primim această conferință pentru a o publica și în ziarul nostru.

Știrile noastre pe ziua de azi sunt urmă-toarele:

Cum s'a întâmplat eschiderea?

Correspondentul din București al ziarului „Az Est” a avut o nouă convorbire cu d. *Dr. C. Istrati*, care a presidat ședința de ieri a Aca-demiei. Distinsul bărbat de stat și om de științe, relativ la eschiderea lui Mangra, a spus următoarele:

— Noi, membrii Academiei Române l'am exchis dintre noi pe trădătorul neamului și cred că oriunde numai așa se putea aranja o astfel de afacere.

La întrebarea ziaristului că Mangra e es-chis numai dela ședințe, ori și dintre membrii Academiei, d. *Dr. Istrati* i-a răspuns:

— Noi l'am eschis pe Mangra de pretutin-denea, unde numai există un Român cinstit. A-ceasta ni-a fost datoria!

D. profesor universitar *Onciul* a declarat:

— Deși regulamentul Academiei spune ex-plicit, că membrii sunt aleși pe viață, totuș a-vem dreptul să-l exchidem pe acela, a cărui prezență face cu neputință ținerea ședinței. Fa-ță cu un astfel de om, care ne-a trădat chestia noastră națională, nu putem proceda altcum. Noi, membrii Academiei, regretăm foarte mult, că a putut sta și până acuma printre noi un tră-dător. Cred însă că pe Mangra anume l'au trimis din Ungaria la noi. Dacă aceasta e adevă-rat, atunci afacerea e cu mult mai gravă. Apa-riția lui Mangra și a secretarului său *Regman* tuturor le pare suspectă.

În ședința extraordinară de ieri a Academiei — scrie „Az Est” — ori ce altă chestiune a fost luată dela ordinea zilei și numai cu Mangra s'au ocupat. Hotărârea de eschidere a fost adusă u-nanim. D. profesor universitar *N. Iorga* în șe-dința publică de azi vorbește despre: „Trădăto-rii neamului în trecut și prezent”.

Distinsul scriitor și membru al Academiei, d. *Barbu St. Delavrancea* i-a declarat correspon-dentului maghiar că *eschiderea lui Mangra se poate considera ca definitivă*.

Declarațiile dlui Iorga.

De când a fost ales membru al Academiei române Mangra, n'a luat niciodată parte la șe-dințe, nici măcar n'a fost prezentat. Și vine toc-

mai astăzi, când Tisza îi dă certificat de cel mai bun deputat din Camera maghiară.

— Ne-ar interesa să știm cum s'a prezentat vicarul la Academie?

— El a venit Mercuri în contact cu d. *Bianu*, care, într'o convorbire particulară i-a pus în vedere că se expune.

Mangra i-a răspuns însă că și astăzi el e un bun român și că are inima cea mai curată și tot așa și sufletul îi e românesc. A mai asigu-rat vicarul că-l interesează cultura românească și de aceea a venit.

Când a venit la ședința membrii Academiei au căutat să-l prevină din nou și au delegat pe d. *Anghel Saligni*, care i-a făcut cunoscut textual următoarele:

Unanimitatea membrilor Academiei este ho-tărâtă să nu ia loc alături de d-ta. Vei trage toa-te consecințele și nu am venit să ascult un răs-puns al d-tale ci numai să-ți comunic aceasta.

Vicarul a răspuns atunci dlui *Saligni* că sta-tutele Academiei îi dau dreptul să asiste la șe-dințe și va asista.

Atunci membrii Academiei au luat loc în șe-dință într'o margine a sălii, lăsând pe Mangra izolat.

Chiar după aceea, eu — spune d. *Iorga* — am anunțat tare în ședință că voiu vorbi în cu-rând despre „Renegații în trecutul poporului ro-mânesc”.

Mangra însă n'a plecat. A așteptat chiar du-pă ridicarea ședinței să i se vorbească ceea ce nu s'a întâmplat și atunci cel din urmă s'a ri-dicat de pe scaun și a eșit.

Ceea ce a urmat știți.

Ce zice d. șef de poliție?

Ziaristul maghiar a convorbit și cu d. *Cor-bescu*, șeful poliției din București, care i-a spus acestea:

— Eu, în calitate de șef al poliției din Bu-curești, numai atât pot spune, că ieri l'am cer-cetat pe Mangra la hotelul „Metropol” și i-am adus la cunoștință, că mai mult nu poate lua parte la ședințele Academiei Române. El mi-a declarat că nici nu va merge mai mult la șe-dințe.

Mitropolitul primat al României l'a dat afară pe Mangra!

Ieri, după ce d. *Corbescu* i-a adus la cu-noștință lui Mangra hotărârea Academiei, vi-carul transiug s'a dus să-l viziteze pe *I. P. S. Sa Pimen*, mitropolitul primat al României. Nu și-a trimis carta de vizită, ci l'a anunțat pe primatele că un preot ardelean vrea să-l vorbească. Mitropolitul primat a deschis puțin ușa și când l'a văzut în antreu pe Mangra, i-a isbit ușa înaintea nasului.

Și Regman se anunță.

După o telegramă sosită la Buda-pestă, mâ-na dreaptă a lui Mangra, *Dr. Regman*, care-l însoțise pe trădător la București a dat azi o declarație în care spune că nu-i adevărată ști-rea că primatele României nu l'ar fi primit pe Mangra, ci n'a fost acasă și așa Mangra îl va vizita azi după amiază pe primatele.

D. N. Iorga despre trădători.

Ni se telegrafiază din București:

Astăzi a ținut Academia ședință publică într'o atmo-sferă festivă. D. N. Iorga și-a dezvoltat conferința despre „Renegații în trecutul neamului românesc”. Contrar o-bicelului, d. Iorga și-a ceit conferința spre a evita ori ce răstălmăciri. Discursul a fost de-o clasică sobrietate im-presionând publicul asistent în mare număr prin logica strânsă, prin forța convingerilor și prin demnitatea expu-nerii lipsite de invective personale. D. N. Iorga a arătat cum toți renegații legel, ai națiunii și ai idealului s'au prăbușit sub povara oprobriului public.

Semioficiosul guvernul român despre excluderea lui Mangra.

Semioficiosul guvernului român „Viitorul” comentând hotărârea Academiei privi-toare la excluderea lui Mangra scrie că Aca-demia română are în baza statutelor ei drep-tul să excludă pe orișicine dela Academie a cărui prezență provoacă tulburarea ordinii. Academia română — scrie „Viitorul” — e

cea dintâi instituțiune culturală românească. Membrii ei sunt personaje distinse, cari reprezentă cultura românească și peste hotarele țării și au datoriat morală să promoveze și să apere cultura și limba românească.

Mangra n'a satisfăcut acestui obligământ al său; el a păcătuit împotriva culturai românești. Intre astfel de împrejurări Mangra nu are ce căuta la ședințele Academiei. Excluderea lui Mangra n'a fost o demonstrație politică ci numai o chestie de ordin pur cultural.

Presă din România despre Mangra.

După cum ni se anunță din București, toate ziarele din România dau rapoarte amănunțite despre evenimentele din fața Academiei și publică interviewuri cu trădătorul și singuraticii membri ai Academiei. Intreaga presă din Regat laudă studențimea pentru atitudinea ei față de trădătorul Românilor. „Independance Roumaine” infierează cu cuvinte aspre „cutezanța” lui Mangra de a se înfățișa la ședințele Academiei.

Ziarele vieneze.

„Die Zeit” are un prim articol din care extragem următoarele: „Transilvănenilor, în toată vremea prieteniei noastre cu România, le-a umblat tot atât de rău ca și astăzi. Românii din Regat și-au înghițit însă durerea națională fiindcă alipirea de monarhia noastră în chestiuni de politică externă le era atât de prețioasă. Acum cruce întregă furoarea națională reținută un veac de om, fiindcă diplomația noastră nu mai numără nimic”. Ziarul face reproșuri contelui Berchtold că n'a știut să contracareze tentativele rusești față de România.

Presă maghiară.

„Pesti Hirlap”. Sub titlul „Așteptăm satisfacție” ziarul „Pesti Hirlap” se ocupă la loc de frunte cu „insultarea” ce i s'a adus lui Mangra în București de către întreaga capitală, celui Mangra, care a obținut mandatul de deputat în urma casei de partid a lui Ladislau Lukács și în urma sprijinului micului rege al Bihorului”. Ziarul termină cerând cea mai deplină satisfacție pentru „insulta” adusă unui cetățean ungar, membru al parlamentului ungar.

În altă parte, același ziar spune, că cea mai acceptabilă reparație pentru „insulta” adusă lui Mangra ar fi, nu camilafca de vladică, ci aceea că Mangra să meargă din nou la București, iar cei cari l'au insultat atât pe el ca deputat maghiar cât și drapelul statului ungar sub escortă militară să-i treacă pe dinainte salutându-l.

„Pester Lloyd” publică dela corespondentul său din București următoarele:

„Corespondentul Dvoastră a vizitat ieri la locuința din „Hotel Metropole” pe vicarul episcopesc și deputatul V. Mangra. Vicarul, care se afla în societatea secretarului și nepotului său, Dr. Regman, revizor școlar și asesor consistorial la consistoriul din Oradea-mare, a confirmat știrile ziarelor despre demonstrațiile de ieri, a adaos însă, că nu a primit lovituri, ci a fost prins numai de mâncă, și că studenții au încercat să-l tragă jos din trăsura. El a declarat corespondentului dv. că prefectul de poliție, Corbescu l-a adus după amiazi la cunoștință hotărârea Academiei, și așa s'a decis să nu mai ia parte la ședințele Academiei. Deputatul Mangra va părăsi eventual mâine București.

Vorbind despre urzitorii atentatului deputatul Mangra a declarat: „Urzitorii morali ai atentatului sunt conducătorii partidului național român din Ungaria, cari voiesc să împledească, să atingere personală cu lumea politică din România, pentru ca să-i deschid ochii și să vadă egoismul conducătorilor români din Ungaria. Demonstrațiile de ieri — a spus Mangra mai departe — au fost organizate de mai mulți profesori universitari, între alții de Iorga, Biana și alții”.

„Budapest”, organul lui Kossuth F., publică la loc de frunte un articol intitulat „Fuga lui Mangra”. Autorul acestui articol protestează împotriva „gravei insulte” ce s'a adus unui membru al parlamentului maghiar și aprobă faptul că primul ministru să ceară satisfacție pentru această „insultă”, dar autorul cere lui Tisza să facă un demers similar la București și în chestia Maghiarilor din România, cari sunt opriți să învețe și să se roage lui Dumnezeu în limba ungurească.

„Budapesti Hirlap”. „Mangra Vazul” este titlul articolului prim care se termină cu concluzia: „Să fim buni și cu mâna largă față de cei buni și credincioși, dar să fim cruzi cu mincinoșii, cu fariseii și vânzătorii”. Articolul este o violentă diatribă împotriva neamului românesc și împotriva României.

„Az Ujság”. Într'un ton calm, ziarul semioficios al lui Tisza cere României o atitudine mai puțin ofensivă, câtă vreme prietenia ei față de Austro-Ungaria și așa nu i-o mai poate cere.

Știrile zilei.

Victoria diplomatică a României.

Milano. — Sub titlul „O pagină de victorie diplomatică” publicistul Vicco Mantegazza scrie în „Corriere dela Serra” un elogios articol la adresa României în care spune:

Cartea Verde prezintă o deosebită importanță mai ales pentru epoca din al II-lea războiu balcanic. Ce e drept ea nu conține toate actele privitoare la această epocă, deoarece o parte a documentelor a trebuit să fie exclusă în urma hotărârii puterilor respective de a nu le da publicității. Aceste lipsuri însă sunt înlocuite prin propriile rapoarte făcute de primul-ministru Măiorescu regelui Carol, și pentru publicarea cărora nu e nevoie de aprobarea unei puteri străine.

Din documentele publicate în această carte însă se poate constata că România a avut dela început o atitudine corectă față de Bulgaria și a căutat o înțelegere pașnică. Mai mult decât atât, România oferise Bulgariei un împrumut și era gata să intre și în alianța balcanică și să trimită două corpuri de armată peste Dunăre. Din toate acestea se poate deduce nepriceperea diplomației bulgare pe timpul cabinetului Gheșoff, nepricepere care poate fi scuzată dar nu atenuată.

Mantegazza vorbește apoi de știrile trase de Rusia și de atitudinea defavorabilă a Austriei față de revendicările României.

În jurul noului împrumut al României.

București. — Ziarele din Paris au publicat știrea că România ar negocia un nou împrumut de 300 milioane și că acesta s'ar face în Franța.

După cât suntem informați acest împrumut este posibil să se facă, dar, în tot cazul nu acum, ci la sfârșitul lunii August. Tratatările au urmat înaintea serbătorilor și vor continua și în cursul lunii Mai. Nu se știe dacă noul împrumut se va face în Franța sau în Germania. Este posibil că cele 300 milioane să fie acoperite parte de către bancherii francezi parte de către cei germani.

După cât suntem informați acest împrumut în vederea necesităților interne și, după cum am anunțat și altă dată, se contractează prin mijlocirea Băncii Naționale.

Importanța ședința a consiliului superior al marinei franceze.

Paris. — Consiliul superior al marinei a ținut Duminică ședință sub președinția ministrului marinei. Deși se păstrează cel mai strict secret asupra hotărârilor luate în acea conferință, totuși s'a aflat că s'au luat unele dispoziții cu privire la un viitor război. Conform acestor hotărâri, comanda supremă a flotei franceze va fi încredințată în caz de război amiralului Lapey-rere. După noul program de luptă, vasele-amiral vor lua parte activă la lupte.

Războiul mexico-american inevitabil.

Berlin. — Din Washington se telegrafiază că războiul între America și Mexic e inevitabil.

Un marinar american, arestat de mexicani sub bănuială de spionaj, a fost împușcat fără a fi trimis înaintea curții marțiale.

Dwison, subsecretarul dela ministerul de război a declarat eri că America va declara război republicii mexicane, dacă această știre se confirmă.

Președinte Huerta va fi făcut responsabil pentru acest incident.

Veracruz. — Joi o trupă de 200 insurgenți au ocupat orașul Tuxpan. Garnizoana guvernamentală în număr de 400 oameni, care apăraseră orașul s'a refugiat în munți.

Tratatările între Epiroți și comisia internațională.

Viena. — „Albanische Korespondenz” primește știrea din Corfu că între comisia internațională de control din Albania și delegații Epiroților s'a ajuns în principiu la o înțelegere asupra condițiilor de pace. Tratatările decurg acum asupra detaliurilor.

Tisza și Krobotin.

Budapesta. — Ziarele au lansat știrea că ministrul de război Krobotin se va retrage în curând din postul său. Motivul ar fi divergențele de păreri ce s'ar fi ivit între primul ministru ungar și ministrul de război în jurul salarelor ofițerilor. Agenția Telegrafică maghiară autorizată din loc competent desminte această declarând, că între contele Tisza și ministrul Krobotin e deplină înțelegere.

Mutarea ministerului comun de finanțe la Budapesta.

Budapesta. — În ședința de azi a subcomisiei de finanțe a delegațiunii ungare s'a adoptat după discursurile delegatului Isekutz și a ministrului Bilinski propunerea făcută de raportorul Szöllő Géza pentru mutarea ministerului comun de finanțe cu sediul la Budapesta.

Perechea regală daneză în Paris.

Paris. — La orele 3 după amezai a sosit aici perechea regală daneză, căreia i s'a făcut o primire pompoasă. Perechea regală a fost la gară așteptată de președintele Poincaré, membrii legațiunii daneze și demnitarii statului francez.

INFORMAȚIUNI Ciudățeni.

Arad, 16 Malu 1914.

Din Londra vine știrea, că sufrageta Mary Richardson, care la 10 Martie a sfâșiat admirabila pânză a lui Velasquez: Venus la oglindă, a găsit o imitare în persoana unei coluptătoare.

O altă sufragetă în vârstă ca de vre-o 45 de ani, elegant îmbrăcată și întovărășită de un domn, a intrat în ziua deschiderii, în expoziția anuală a Academiei regale de pictură.

O mulțime elegantă umplea saalele din Burlington House și toată lumea vorbea și discuta cu aprindere asupra operelor expuse.

Deodată un șgomot de sticle sparte amuți toate vorbirile. Sufrageta aduse lovitura de grație, căpșese geamul și acum se ocupa în liniște cu ciopârțirea unuia din cele mai prețioase dintre lucrările expuse: portretul romancierului Henry James de celebrul pictor I. S. Sargent.

O clipă lumea rămase împetrită; dar imediat pictoria și spectatorii își deteră seama că se găseau în fața unei sufragete, care tot una îi este, dacă nu li dau drepturile, și deci este în stare să prefacă în zdări și zdrențe toată expoziția, și se repezită asupra ei cu strigăte de: „dați-o afară”, „linsați-o”.

Domnul, cu care sufrageta intrase în expoziție n'avu de lucru — se vede că-l păștea păcatul — încumetă să-și apere tovarășa dar fu stăvilit în bătaie.

Pentru câteva momente sala expoziției se transformă într-o arenă de luptă, unde pumnii curgeau în gățele ostile ale vizitatorilor și discursul aprins al sufragetei, care în învălmășeală și tumultul aceluia își apăra dreptatea cauzei pentru care luptă.

Și așa prinsă de mulțime ca într'un clește de sufrageta distrugătoare, fu scoasă afară din expoziție și apoi dusă la comisariat.

Hodorogul va rămânea de pomină în istoria Ungariei, dar mai ales a neamului nostru. A venit ca o bă și pe cât de neașteptată i-a fost sosirea pe cel celebru li este scurtul traiu de până acum. Cât vorbit despre Hodorog, câtă spargere de cap s'a făcut în dreapta și în stânga.

Istoria viitoare a Ungariei va putea trata viața statului ungar din zilele noastre sub numele de Hodorog. Mentalitate anahronistă, intoleranță, în sfârșit tot ce poate cuprinde de întunecat de aburi a unor suflete, se cuprinde în acest cuvânt. Iată toată celebritatea acestui hodorog. „Hodorog” planează peste întreaga viață politică din Ungaria.

Din atâta celebritate trebuia prins un mare așezat drept aureolă în jurul unei căpățâne.

celebritate. Ea s'a găsit între umerii ru-
preot din Maramureș **Balogh**, care astfel avu-
să fie cel dintâi nemeș de „Hajdudo-
de lucruri urâte vor trebui să se trezească în
în capul aureolat de câte ori se va gândi la
nemeșii sale: Hodorosc-troasc-troasc.

noua lege a cadrelor din marina franceză,
de vârstă a căpitanilor de vas a fost scoborâtă
la 55 de ani.

a dovedi, că la 55 de ani și jumătate omul e
„bun”, căpitanul Yaime și-a lăsat să încerce a-
probă cerută ofițerilor din activitate, din ma-
americană.

americani sunt obligați să facă 80 de chi-
pe jos, în interval de 3 zile.

ianul Yaime, a parcurs în prima zi 50 de chi-
a doua zi restul de 30 de kilometri. Conse-
a fost: greutatea i-a scăzut dela 92 kgr. la 84;
arterială dela 22.9, a trecut la 19.8; în
pulpelui (conturul) au câștigat un centimetru.
diantul Yaime, a făcut apoi un raport mini-
reclamând aceeași probă și pentru ceilalți ca-

un interview al lui Venizelos:

un timp de paisprezece luni de ocupațiune grecească
a produs acolo nici cel mai mic incident.

miile de Cutovlahi din Grecia se bucură de
libertățile și puteți întreba pe reprezentanții di-
din Atena, Salonie și Ianina ai guvernului
care vă pot spune cum sunt tratați Aromânii”.
tatele de tot felul cari se comit zilnic la per-
oarea, avutul, religia și la memoria fraților
mării din Macedonia confirmă în mod nu se
mai plovent sinceritatea și autenticitatea vorbo-
răi Venizelos

Sptic.

ursul vremii. Institutul meteorologic a-
schimbarea temperaturii, în unele locuri

gnostic telegrafic: vreme moale.
temperatura la amiază a fost 16.6 C.

Astra” la Iancahid. Primim următorul ra-
Sunt rare manifestările culturale în păr-
cestea, (cott. Torontalului) căci distanța
de comune e mare pe deoparte, încât în-
ra e mai anevoioasă, pe de altă parte, in-
mării în stare materială foarte bună, sunt
spații de afacerile lor economice și se por-
mai anevoioe la vre-o manifestare oare-
Totuș despărțământului Becicherechului
al „Asociațiunii” situat la granița româ-
ni, aproape de Tisa, râul simbolic — i-a
de un timp să scuture nepăsarea și preo-
le zilnice, și să întrunească intelectualii
răzîi din acest ținut, la sfaturi și serbări ro-
le. Astăiarnă a ținut o seamă de prele-
o succesea festivitate culturală în To-
iar acum în primăvară și peste vară mem-
comitetului s'au hotărât în urma succesului
în iarnă, să facă în mod apostolic un
prin despărțământ, ca să împartă sfa-
și indemnuri poporului românesc.

meul l'a început în 27 Aprilie st. v. în co-
Iancahid, — situată aproape de Tisa —
10 suflete, curată românească, dar durere
și confesii și biserici, însă fără școală
școlară!

ziua aceea membrii comit. preoții Euge-
Muntean și Gheorghe Teoran din Torace
celebrat cu preotul gr. or. N. Raichici de a-
împreună s'au liturghie, iar răspunsurile
dat frumos corul bis. din Toracul mic de
conducerea dlui Ion Petroviciu învăț. La
„săpă” păr. Teoran a ținut o predică des-
semnătatea școlii conf. în viața religioa-
poporului. La finea serviciului preotul
a ținut o scurtă vorbire despre scopul
dlor și ținerea ședinței de după amiază
publicul numeros la serbare.

Festivitatea a fost deschisă prin dir. desp.
părintele Vich. Petroviciu care înzistă asupra
culturii naționale. Au urmat apoi prelegerile
dlor: T. Stoianoviciu despre rolul școlii conf.
în viața unui popor. Ca învățător a adus multe
exemple convingătoare. Părintele G. Teoran a
vorbit despre felul și folosul cel aduce cetitul
cărților bune, aducând multe pilde vii din viața
noastră zbuciumată. Învăț. Nic. Onciu a ținut
o conferință despre inamicul cel mai mare „al-
coholismul”, pe care îl prezintă în toată goli-
ciunea lui. Părintele Eug. Muntean ceteste des-
pre „scopul Asociațiunii” și invită pe cei pre-
zeți să se înscrie de membrii cel puțin aju-
tători, ca să poată primi și ceti cărți folositoare.
Notez cu plăcere că între prelegeri ne-a delectat
corul bisericii din Toracul mic.

S'a organizat apoi agentura și s'au înscris
de toți 20 membri, dintre cari doi sunt (preoții
din loc) ordinari. Agenturii i s'a donat apoi a-
proape 50 bucăți de cărți, dăruite de comitetul
central al despărțământului nostru pe seama fie-
ștecării agenturii. Președintele aducând laudă
țărănilor prezenți închide festivitatea.

Noi cari am descins în această comună
ne-am făcut datorința, am sămănat semințe, iar
pentru ca să aducă roade, e datorința conducă-
torilor din comună ca să se îngrijească, căci
teren de muncă este, și e bun.

Românii din Iancahid sunt în stare bunicică.
Deși la periferie, ei sunt buni români și nu sunt
încă seduși de sectari, cari omoară atâtea su-
flețe pe aici. M'am convins că străbate până
aici dintre foile noastre populare: „Libertatea”,
„Foaia Poporului”, „Poporul Român” și „Foaia
Poporului Român” apoi „Românul” și „Con-
sinzeana”.

Ei ar putea deveni însă și mai buni prin stă-
ruința conducătorilor, deci a lor e sarcina și res-
ponsabilitatea.

La festivitate a luat parte tot poporul din
loc, ba chiar și din comuna vecină Toracul-
mic, toată inteligența din loc și din jur.

Pentru toți cred că ziua de Duminecă a fost
plăcută și plină de indemnuri culturale și na-
ționale. — Coresp.

Consfătuirea naționalistilor-democrați din Bu-
curești. Mercuri seara comitetul executiv al par-
tidului naționalist-democrat din București a ținut
ședință în localul clubului, din calea Victo-
riei 51, discutând chestiunea propagandei elec-
torale în capitală, cu prilejul alegerilor pentru
constituanta.

D. V. M. Kogălniceanu a propus că organiza-
ția bucureșteană trebuie să înceapă imediat
campania electorală, ținând întruniri în fiecare
culoare, rămânând a se încheia seria lor printr'o
mare întrunire publică.

D. Dr. St. Bogdan a propus ca să se delege
diferiți membri, cu organizarea întrunirilor pe
culori. În acest scop s'au ales următoarele per-
soane: d. Păun Balea, pentru culoarea de Roșu;
d. Sever Tipeiu, pentru culoarea de galben; d.
Niculescu-Picheru, pentru culoarea de verde;
d. Traian G. Stoenescu, avocat, pentru culoa-
rea de albastru; d. Petre Georgescu, avocat,
pentru culoarea de negru.

De asemenea s'a hotărât scoaterea unui ziar
pentru susținerea candidaturilor naționalist-de-
mocrate bucureștene și facerea cunoscut în ma-
sele mari ale alegătorilor punctele de vedere
ale partidului față de constituanta, exprimate în
manifestul iscălit de delegația comitetului con-
ducător și publicat în ziare.

De asemenea s'a hotărât ca în cursul săptă-
mănei viitoare să se țină întruniri pe culori. Pri-
ma întrunire se va ține Luni 5 Mai, orele 8 jum.
seara, în culoarea de roșu, în localul clubului,
din calea Victoriei Nr. 51.

O decorație meritată. Am anunțat acum câteva
zile că bravul aviator Nunucă Protopopescu din
București, care zace în sanatoriul doctorului Ge-

rotta de pe urma accidentului suferit la Mi-
hăești, a fost decorat cu medalia „Bărbăție și
Credință” cl. I.

E fără îndoială o decorație meritată, scriu
ziarele din București, căci Nunucă Protopo-
pescu înfruntând văzduhul a reînviat vechea
bărbăție românească, a dat probă de o putere
de jertfă care reamintește vremurile vitejei
strămoșești.

„Monitorul Oficial” publică raportul dom-
nului V. G. Morțun, ministru de interne, prin
care cerea M. S. Regelui să acorde această bi-
nemeritată distincțiune, bravului aviator.

Iată acest raport:

D. Nicolae D. Protopopescu, a dat dovezi
de vrednicie și eroism cu prilejul numeroaselor
sboruri și mai cu seamă în cel din ziua de Mier-
curi 9 Aprilie a. c., între București-R.-Vâlcea-
Slatina, expunându-și viața și arătând astfel că
este un îndrăzneț aviator, pe ale cărui servicii
țara poate ori când să se întemeieze.

Pentru aceste acte, subsemnatul are onoare
a ruga respectuos pe Majestatea Voastră să bi-
nevoiască a semna alăturatul proiect de de-
cret prin care i se conferă medalia pentru Băr-
băție și Credință clasa I.

Sunt cu cel mai adânc respect,

Sire,

Al Majestății Voastre prea supus și prea ple-
cat servitor

Ministru de Interne

V. G. Morțun.

1914, Aprilie 21.

Excursia suveranilor români. Ni se comu-
nică din București: Alaltăieri la orele 10 dim.
cu iahtul „Domnița Florica” suveranii și prin-
cipii moștenitori au sosit la Călărași. Muzica
reg. 20 de infanterie era la debarcader. D. Po-
pescu Ulmu, primarul orașului, a primit pe su-
verani cu tradiționala pâine și sare. După face-
rea cuvenitelor prezentări, Augustii oaspeți au
trecut în pavilionul de recepție.

La ora 11 suveranii și principii moștenitori
s'au imbarcat pe iahtul „Domnița Florica” iar
la ora 11 și jum., s'au imbarcat pe „Stefan-cel-
Mare” care staționa în dreptul Borcei.

La Siliștra: La ora 12 Augustii oaspeți au so-
sit la Siliștra, unde au luat masa, apoi în mai
multe automobile au vizitat com. Calipetrow,
Pocina, Babuc, Caraorman, și Pondicia.

La Afatlar, cortegiul s'a oprit. Populația era
foarte entuziastă.

Intr'un chioșc împodobit cu verdeață, sub-
prefectul Rădulescu a prezentat consiliul comu-
nal cu primarul având pe o tavă tradiționala
pâine cu sare, din care M. S. regina a tăiat o
bucătică și a dat-o prințului Nicolae, care a
mâncat-o cu poftă. Tot aci regina a primit toa-
te buchetele de flori naturale ce i le-au prezen-
tat copiii noilor supuși pe care i-a desmerdat
cu dragoste de mamă. În momentul pornirii
automobilelor, 30 călăreți turci cu drapel na-
țional au pornit în escorta automobilelor. De aci
au trecut prin comunele Sinia, Eni, Lacle, pe
unde populațiunea a aclamat cu însufletire și
dragoste vădită de a avea ocaziunea să vadă
pe suveranii noiei lor patrii. S'au oprit în comuna
Acadânlar, reputată ca stațiune climaterică.

Reîntoarcerea a avut loc pe acelaș drum.

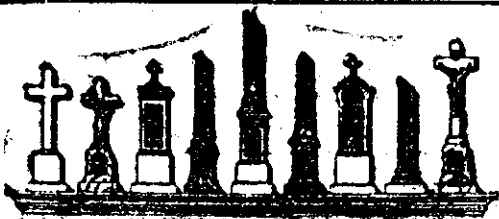
La Ostrov: La 7 seara suveranii au sosit la
Ostrov. Noaptea au rămas aci, iar ieri diminea-
ța augustii suverani și principii au continuat ex-
cursiunea în susul Dunării.

Descoperiri arheologice la Rodos. Agenția
telegrafică ateniană este informată din isvor si-
gur că Italienii activează săpăturile în mai toată
insula Rhodos și mai ales în fortăreața dela Fi-
lierimon și Dafni, lângă satul Kremasti, acolo
unde se afla vechiul oraș Jalyssos. Italienii au
găsit numeroase antichități de o foarte mare în-
semnătate, pe cari le trimit îndată în Italia. Au

PRIMA FABRICĂ BRAȘOVEANĂ DE ȘLEFUIT MARMORĂ, GRANIT, SYENIT, LABRADOR ȘI PEATRĂ

HAGY JÓZSEF

Metzar Braşov (Brassó), Kut-u 50.

Magazin permanent și expediție de obiecte de GRANIT
și MARMORĂ din patrie și străinătate. — Execută tot-
felul de lucrări pentru clădiri, cripte, monumente
mormântale și statui, lucrări de marmoră pentru
mobile, garnituri pentru hoteluri și cafenele, portale, vane,
plăci pentru pereți și table comemorative, în orice grosi-
me din p'aci de marmoră și granit din patrie și din
străinătate. — Dela orice oferte 10% rabat. (Na 2068)

găsit de asemenea mormântul celebrului general Aristomene, care a fost înmormântat la Jalyssos. Două sute de săteni și o sută de soldați sunt ocupați cu săpăturile. Sunt zeci de lăzi pline cu antichități și au fost imbarcate deja din satul Trianta și au fost expediate în Italia.

Rățoeli bulgărești. Ziarul bulgar „Utro” din Sofia ca răspuns la articolul publicat zilele trecute de „Viitorul” are un articol foarte vehement la adresa guvernului român.

Articolul încheie astfel:

„Guvernul român să se gândească că e periculos să se joace cineva cu focul și că dacă bulgarul are dragoste pentru cei ce-l ocrotesc, în schimb el ține atât de mult la pământul lui încât va sparge capul celui ce va cerca să-i ia”. Teribili bulgari.

Viitorul răboiului mondial. Se anunță din Viena: Un autor necunoscut, care se ascunde sub pseudonimul „Octavian” a publicat acum de curând un volum, intitulat: „Marele imperiu habsburgic” în care se ocupă cu viitorul răboiului mondial. Autorul susține că acest răboi va avea loc în anul 1918 când Turcia va fi încheiat alianță cu Bulgaria, iar România va fi ajuns cel mai puternic stat în Balcani. În Austro-Ungaria se va fi restabilit până la acea dată pacea cu naționalitățile. Chiar și la Budapesta vor exista universități române și germane.

Marele răboi va izbucni în urma unui proces monstru ce se va judeca la Stanislau și în care vor fi implicați mai mulți spioni ruși. Va fi un răboi mondial în care Austro-Ungaria, România, Turcia, Suedia, Norvegia, China și Japonia vor lupta împotriva Rusiei. Germania și Italia vor rămâne neutre, silind și pe Franța ca să păstreze neutralitatea. Austro-Ungaria va mobiliza 4 milioane soldați, iar România 18 divizii.

Răboiul va începe la Sevastopol, unde flotele Austro-Ungariei, României și Turciei vor înfrânge flota rusă. Rusia va fi înfrântă și pe uscat, anume la Moghilev. Lupta decisivă se va da la Kiew, unde armata rusă va fi nimicită. Rușii vor avea 100.000 morți. Armistițiul se va încheia la 18 Iulie 1918. Rusia va pierde Basarabia, Polonia rusească și Ucraina.

Recordul unui dirigeabil militar german. După cum se telegrafiază din Friedrichshafen azi s'a făcut o probă de înălțime cu dirigeabilul L III, pe care s'au suit 17 matrozi aeri și membrii comisiei. Sborul a ținut aproape 3 ore și s'a atins înălțimea de 3125 metri.

Incendiu în Moscova. După cum se telegrafiază din Moscova un mare foc a devastat întreg magazinul teatrului imperial. Paguba e de mai multe sute de mii. În același timp au ars 3 case și în suburbiul orașului, iar cu ceva mai târziu a ars în centrul orașului un restaurant.

Bădescu exclus din jockey-clubul maghiar. Jockey-Clubul din Budapesta l-a exclus din sânul său și de pe toate terenurile de emulație ale clubului pe cunoscutul sportsman român, Bădescu, pentru că acesta n'ar fi satisfăcut obligațiilor sale financiare. Excluderea a provocat mare senzație, jucând Bădescu ca proprietar de cai în timpul din urmă un mare rol la emulațiile de cai din Austro-Ungaria.

Erupția vulcanului Etna. După cutremurul catastrofal din săptămâna trecută, vulcanul Etna a început iarăși să se frământă. Alături a început să verse o mare cantitate de cenușă și pietriș peste localitățile din împrejurimi. Erupțiile sunt precedate de urturi subterane. S'a deschis un crater nou din care curge un râu mare de lavă, distrugând tot ce-i stă în cale. Poporul năpăstuit și de cutremur, se află în panică de nedescris.

Concursul sportiv din Orăștie. Primum următorul apel: Comitetul „Clubului sportiv ar-

delean” conform hotărârei luate la 12 Mai n. a. c. în ședința de organizație a concursului sportiv ce se va ține în Orăștie, roagă pe toți capii bisericești, bărbați fruntași ai vieții publice, și institutele de credit și economii românești din Ardeal, la cari s'au adresat cu apeluri, să binevoiască, până la 13 Mai n. a. c. a retrimite declarațiile alăturate apelurilor. La caz contrar îi considerăm ca și când ar fi primit rolurile onorifice pentru cari au fost rugați.

Apelăm la toți înțeleghătorii și iubitorii de sport, să doneze obiecte potrivite pentru premierea forțelor distinse. Obiectele se trimit pe adresa clubului în Cluj (Kolozsvár, st. Király Nr. 18) iar acei, cari binevoiesc a dona o sumă în bani, cât de mică, să o trimită cu indicarea destinațiunii la institutul de credit și economii „Economul” Cluj. — Comitetul „Clubului sportiv ardelean”.

x În atențiunea bolnavilor! Balsamul Mittelman pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuiera scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. Preț 2 coroane. Pregătește și expediază: Eugen Mittelman, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhid-u. (M 1621)

AVIZ CĂTRE PUBLICUL ROMÂN. Cunoșcând multele lipsuri ale poporului nostru dela sate, am deschis în Budapesta un Birou de informații ca în felul acesta să stau în ajutorul publicului român în ori care afacere ce se ține de Budapesta.

Dau informații referitor la rugărilor înaintate ministerului ori Curiei. Urgitez rezolvarea lor și rog rezolvare favorabilă. Mijlocesc împrumuturi ieftine pe amortizare și vânzări de moșii și păduri.

Cine vrea să-și cumpere locomobile, motoare, moară, mașini de imblătit mânate cu locomil, cu motor, cu cal ori cu mână, mașini de sămănat grâu, de cosit grâu, ori iarbă, pentru adunarea fânului ori despolarea cucuruzului, pluguri etc să își scrie mie căci gratuit îl recomand fabricii de unde își poate cumpăra toate aceste pe rate și cu prețuri mai ieftine ca la agenturi jidovești. Scopul meu este ca țaranul român să-și cumpere marfă bună din mâna primă și cu garanță mare. Să vă feriți de firme cari nu sunt fabrici. Să vă feriți de agenți jidovi căci vă înșeală.

Vă recomand o invenție nouă: o morișcă cu 2 petri și sită mânată cu mână care face 100 kg. lăină la zi. Prețul e 320 cor. pe rate.

La dorință trimit gratuit planuri de mori și catalog ilustrat despre toate recvizitele economice.

Cu stimă:

Ne 2036—15

L. OLARIU.

Budapest, II., Margit-körut 11.

x Atragem atențiunea on. cetitorilor noștri asupra anunțului Dr. Lazar Popovici, Viena. Îndeosebi se recomandă stabilimentul acelor bolnavi, cari ar voi să facă cură la Viena, unde în cas de lipsă, pot consulta și somitățile facultății de medicină de acolo.

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de oroloage pentru turnuri, Budapesta VIII, Prater 9. O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați livrează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie. Ia garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

x Am onoare a aduce la cunoștință m. st. Doamne, că au sosit pălăriile după cea mai nouă modă. Transformările le execut în timp de două ore. Cerând sprijinul binevoitor a m. st. Doamne, semnez cu stimă: Iulia Roman. Arad, Deák-Ferencz u. 2. (2089—5)

Cronica școlară.

Dela secția școlară a „Asociațiunii”. La 30 iunie v. a. c. (13 Iulie n.) se va ține în Sibiu adunarea secției școlare a Asociațiunii. După începutul frumos făcut în anul trecut și după ce secția noastră acum peste 120 de membrii, ordinari și corespondenți, se prevede că în acest an la adunare vor lua parte toți membrii ei, în scopul de a organiza, pe deoparte, în mod definitiv subsecțiile iar pe de alta în scopul de a discuta mai mult chestiuni de actualitate însemnate.

Se vor organiza, anume, cu acest prilec, lângă subsecțiile profesorilor de liceu, de primărie și de școli civile, organizate în anul trecut și a) subsecția profesorilor seminariali și a profesorilor de religie, b) subsecția învățătorilor și subsecția sportivă.

În ce privește ordinea de zi, aceasta s'a stabilit în mod provizor, deocamdată astfel:

Dimineața se va ține adunarea generală a secției. Se va citi raportul despre activitatea secției dela 2 Iulie 1913 până la 30 Iunie 1914, în speță despre cele îndeplinite în chestiunea marcată pentru școlile secundare. Apoi se vor discuta general următoarele chestiuni:

1. Unificarea planului de învățământ în școlile noastre de aceeași categorie.

2. Unificarea terminologiei școlare.

3. Reforma învățământului secundar. (În ce măsură am dori noi să se facă această reformă?)

4. Legătura dintre membrii corpului didactic primar și secundar.

După amiază chestiunile acestea vor fi discutate către singuraticile subsecțiilor în ședințe de birou.

Seara va urma o ședință comună, în care, baza hotărârilor subsecțiilor, se vor stabili condițiile de ordin general privitoare la aceste chestiuni.

Programul definitiv, în care se vor indica referenții singuraticelor puncte se va comunica membrilor secției cu cel puțin două săptămâni înainte de adunare.

Pentru că chestiunile fixate mai sus s'au studiate amănunțit, prin aceasta sunt poftiți membrii ordinari și corespondenți ai secției să trimită în timpul cel mai scurt cu putință la adresa referentului secției, material menit a fi discutat în aceste chestiuni din toate laturile. Materialul acesta va fi transpus referenților singuraticelor subsecțiilor de sub p. 1—4.

Afară de chestiunile fixate se vor lua în discuție și alte subiecte, pe cari le vor anunța până la 10 (23) Iunie, diferiții membri ai secției. E de dorit să se anunțe cât mai multe subiecte, deoarece, în prevederile noastre, începând cu acest an școlii secției școlare, se vor extinde pe mai multe zile. Probabil că afară de 30 Iunie se vor mai ține ședințe și la 2 Iulie (la 1/14 își țin ședința planșă secțiile științifice-literare!) eventual și după asta zi, dacă se vor anunța destui disertanti. Sperăm, pe această cale să se poată înjgheba o serie de conferințe care să poată lua caracterul unor cursuri sistematice.

Apelăm prin aceasta la toți membrii secției să-și dea concursul la lucrările începute în această direcție.

Până la fixarea programului definitiv, nu se va lua din partea biroului înștiințări decât pe cale.

Sibiu, 25 Aprilie v. 1914.

I. F. Negruțiu,
prezident.

Dr. O. Olariu,
referent.

ECONOMIE.

Bursă de cereale din Budapesta.
(După 50 kgr.)

Grâu pe Mai	13.37
Grâu pe Octomvrie	12.22
Secară pe Octomvrie	9.83
Ovăș pe Octomvrie	8.11
Porumb pe Mai	7.27
Porumb pe Iulie	7.46

Redactor responsabil: Constantin Șerban.

„KRISTÁLY”

FABRICĂ DE SPĂLAT CU ABURI

CLUJ (KOLOZSVÁR).

Pachetare gratuită.

La lucrări de peste 10

coroane, expedierea se

face franco. (K 1548—52)

Curățire și vopsire chimică
de haine în orice culoare.

Călcare lucie de gulere. Comandele din provincă se execută repede.

ANUNȚ.

Comitetul central al partidului N. R. caută un **scriitor**

care îndemănare și la mașina de scris.

Ofertele pe adresa:

Strada, str. Zrinyi 1/a. et. I.

Caut

un candidat de avocat

practică pe lângă aplicare imediată.

VASILE AVRAMESCU, avocat
Máriaradna.

A V I Z!

Aduc la cunoștință că mi-am mutat

cancelaria

pe strada Luther-Márton nr. 1, în casa
SUCIU, lângă tribunal.

Dr. George Crișan
advocat.

Dr. Gheorghe Hotărănu

MEDIC-UNIV.

Trăiește pe strada Batthyányi nr. 29.

Ho 2098

De vânzare

o casă cu o crăsmă bună cu
toate drepturile, într-o comună
râșnească. — Amănunte la ad-
ministratia acestui ziar.

Se arendează

în CHIȘINEU 270 holde
pământ arător și 100
holde pășunat, cu înce-
putul din 10 Oct. 1914.

Informațiuni mai deta-
liale se pot primi dela:

Schillinger

CHIȘINEU. :: Nr. telef. 6.

Ma 2131

Oărți vechi

tipărite ori scrise cu mâna, bisericesti ori lu-
mești, în orice limbă, chiar biblioteci întregi,
apoi gazete, cruși, țesături, icoane, bani vechi,
mărci postale și orice lucruri vechi

cumpără

cu bani gata, ori schimbă cu altele noi, ori
plătește în schimb abonamentul la gazete.

NICOLAE DANCIU

Karánsebes.

(Da 3120)

STABILIMENTUL DE HIDROTERAPIE

și cură fizică-dietetică al doctorului

LAZAR POPOVICI

WIENA, XIII (Hlotzkg) str. Eduard Klein nrul 33.

În imediata apropiere de parcul împă-
rătesc Schönbrunn. Po 2101

Prospecte și deslușiri gratis.

Park-sanatorium

BUDAPEST, VI, Aréna-út 84/b.
Városliget.

Desp. urologic, pentru suferinzi de boale de

rinichi — bășică

și postata. Le 2058

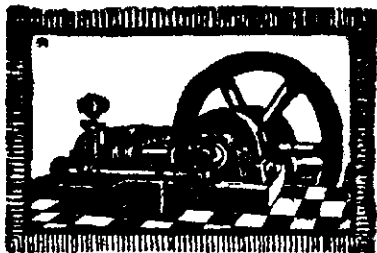
Bătăturile,

scortocenia pielii, ar-
ciorii de pe mâni și din
față încetează în decurs
de 1 zi dacă folosiți
„CANNABIN“
1 sticlă 1 cor., francă
1 coroaă 40 fl., 3 sticle
franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregăti-
tor: Dr. E. FLESCB, farmacie la „COROANĂ“ în Győr.

Cele mai bune motoare!

Cea mai mare garanție!

Condiții favorabile de plăți!

RENUMITELE

MOTOARE DIESEL veritabile „Körting“

executate pentru a fi vertical și orizontal.

Motoare absorbitoare de gaz și benzină.

Garnituri de imblătit cu locomobile cu benzină și
ulei brut. — Automobile cu benzină.

Noutate surprinzătoare!

MOTOARE CU ULEIU BRUT

cu conduct erucic.

Gellért Ignác és Tsa

BUDAPEST, V., Koháry-utca 4.

Cereți prospect gratis. (Ke 2123)

**Ceasornice,
Bijuterii,
Gramofoane, Plăci.**

Chiar și pentru
plătiri în rate.

Ceasornice „Strapa“, de la B cor. În sus, mele-litere 80
filleri. Lunar nou recepții de plăci. Mare magazin de
articuli pentru sport și lampe electrice pentru buzonari!
Pentru ceasornicele și gramofoanele nou se dă garanție
de 10 ani, iar pentru reparație o garanție de 5 ani.
Atelier de reparare pentru ceasornice, bijuterii, gramo-
foane. Schimb de aur și argint zdrobit. Tóth
József, Cronometru și orologier artistic, Seghedin
(Szeged) Dugonics-tér Nr. 11. Numeroase scrisori de
recunoștință. Prețuri ilustrat gratis. Permanent nou-
ități de plăci românești.

RĂMĂȘIȚE

DE STOFE

Le 1942

care s'au aglomerat în magazinul meu, le
vând sub preț, cu o reducere colosală.
Aceste rămășițe de stofe sunt sufici-
ente pentru haine întregi p. bărbați,
pantaloni, paletone, costume pentru
femei, jupe etc.

Cereți mostre de rămășițe din stofe pentru
BĂRBAȚI și FEMEI.

și le veți primi gratis și franco dela:

KARL KASPER

fabrică de stofe INSBROK, 402.

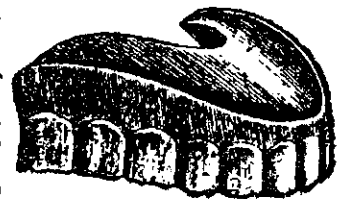
FELICIAN PAPP

DENTIST DIPLOMAT

Șimleul-Silvaniei

(Szilágysomlyó),

Arany János-utca 1.

Execută coroane de aur și platină, șiruri com-
plete de dinți în cauciuc și celuloid, apoi dinți
artificiali fără de pod și cari nu se scot din gură,
foarte potriviți pentru a putea mânca pe ei și
cari înlocuiesc deplin dinții naturali. Vindecă
dinți și rădăcini bolnave, execută plombare de
rădăcini cu aur, platină, argint, porțelan și cu
cel mai nou dinți. Stelle cari pot fi schimbate,
și cari se potrivesc și la poduri cari nu se scot
din gură. Po 1802—15

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni
de mașini este a lui

Kovács István

Temesvár-Józsefváros, str. Fröbel nr. 58.

(Casa proprie).

fabricant de trăsuri și autocaroserie,
furnizorul pestelor reg. ung. și mecanismelor mi-
litare. — Mare depozit permanent de totfelul de
trăsuri și calese noi și foloalte. — Atelier de
reparatură. — Atelier de fărârie, rotarie și de
lustruit. (Ko 1984)

Balsamul farmacistului **A. THIERRY**

e veritabil numai dacă are
marca de scutire săltătoare.
Are efect excelent la boalaie or-
ganelor de respirație, tuse, im-
baloșare, răgușală, catar de gât,
boale de plămâni, lipsă de apetit,
mistuire neregulată, boale hote-
rice, influență, căreii în stomac,
etc. etc.

12 sticle mici, sau 6 sti-
cle mari, sau 1 sticlă
mare pentru călătorie
6 cor. 60 fil.

Alifia Centifolia
a farmacistului
A. THIERRY

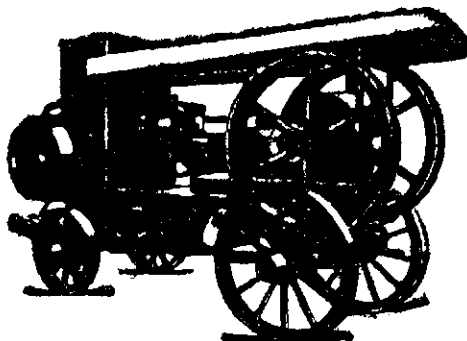
are efect excelent contra oricăror răni învechite din cancer,
inflamații, aprinderi, carbunculii, pentru îndepărtarea obiecte-
lor străine, face de prios operațiile dureroase, împiedecă
înveninarea sângelui. 2 tegle 3 cor. 60
fil. trimițându-se banii înainte sau cu
ramburs. — De vânzare în Budapesta la
farmacia **TOROK I.** precum și în
cele mai de seamă farmacii din țară.
In cantități mari în drogherie: Thal-
mayer & Seltz, urmașii lui Koch-
meister, Radauovits Testv. Unde nu
se găsește să se ceară direct dela pro-
prietarul: Ke 2030

A. THIERRY, farmacie la „Ingerul
păzitor” Pregrada (lângă Rohitsch).

La comenzi mai mari se acordă rabat considerabil!

Fabrică
le mo-
toare cu
gaz în
Drezda
soc. pe
acții mai
mărite
**Moritz
Hille.**

Cea mai veche și mai mare fabrică de
motoare cu gaz în germania-centrală.

Agentură principală: **KALMAR ERNŐ**, mașinist
diplomat
BUDAPEST, VI, Podmaniczky-u. 4. Telefon 22-76.

Motoare în orice mărime. — Motoare cu benzină, gaz,
petroleum, oleiu brut, gaz terestru, Diessel și absorbitoare.
Prospecte și trimiterea inginerului la fața locului gratis.
(Ke 1592)

Pentru sezonul de Paști și Rusali

Recomand depozitul meu bogat asortat în PALAM
de pălă, de pale, panama, florentine ș. a. CĂPURI
de mătăasă, ștofa, șeviot și luster, ALBITURI, guleri,
mansete și batiste, cravate, bretele și lervale, U
BRELE și plotere, PORTMONEIE și tabachere, CURE
în chevron, chevrett și box, MĂNUȘI de piele, ș
sued și stă, colorii solide, în fazon modern și
clisiv fabricate de rangul prim ș. a. Borashe,
Häkel, Cooperativa, Pichler, Bossi și Böhm,
Koss & Löwenstein — Lichtmann și Mandel
desfacere în engros și detail dela calitatea co
teftiță până la cea mai fină pe lângă prețuri
derate și strict fixate. Rog sprinjal ocazi
public român în deprinderea mea, semnea
Cu deosebită stimă: [Ba 1914-

Joan Balint „János”

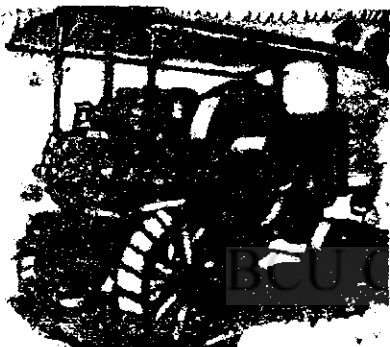
prăvălie de modă pentru domni și băieți
Timișoara-Fabric. — (Platul orașului)

ANUNȚ.

APOTECA NOUĂ LA
„S.F. ILIE” DIN TIMI-
ȘOARA-FABRIC, ÎN STR.
RECAȘULUI, ÎN CASA
COMUNEI BISERICI-
ȘTI, S'A DESCHIS ÎN
30 APRILIE.

Me 2105

Cele mai excelente și mai probate

Garnituri de îmblățit — automobile.
Sărebitoare de peatră — automobile.
Fizeze și mașini de orepat, automobile,
Motoare cu benzină, absorbitoare de
gaz și cu oleiu brut.

Instalațiuni pentru mori.

Pluguri cu motor, cari se pot întrebuința și
pentru îmblățit și pentru transportarea de greutate.

Kellner és Schanzer
BUDAPEST, Kálmán-utca nr. 3.

PENTRU CA SĂ CUMPARĂȚI „PIANUBI”

nu trebuie să mergeți în BUDAPESTA, la
„**TRISKA**”
se pot cumpăra cu prețuri favo-
rabile. În localitate introducerea
pe timp de un an o face gratis.
În provincie: expediază pianuri
cu porto și pachetare gratis.

TRISKA J.
CLUJ (KOLOZSVAR),
str. Bartha-Miklós nrul 14.

ADOLF ZIEGLER

PIETRAR Sibiu-Magyszeben str. Sării 87

Atrage atențiunea on. public din loc și provincie asupra magazinului de **pietre mormântale** și atelier de pietre

Bogat asortiment de monumente mormântale
marmoră de Carrara, granit, sienit porfir,
brador etc. — Execut totfelul de lucrări de
trărie și sculptură în piatră, după orice
precum și monumente mormântale, a. în
cruci pe lângă drum și lucrări de piatră
clădiri, în stilul cel mai frumos și modern.
Varea și aurirea monumentelor vechi morm-
tale se execută prompt și ieftin. — Prospecte
desenuri la dorință trimet gratis și franco.
Zi 1061

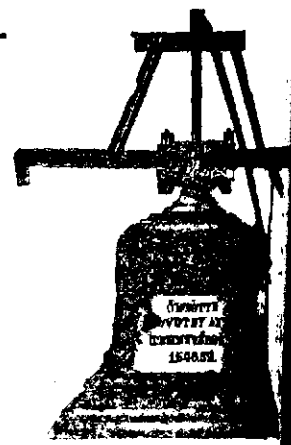

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896

Turnătoră de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote

Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de usz
a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe ga-
ranție de mai mulți ani, prevăzute cu ajustări de fier bătut, construite
spre a le întoarce în ușurință în ori-ce parte, îndată ce clopotele sunt
bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu
deosebire **CLOPOTELE GAURITE**, de dănsul inven-
tate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt prevăzute în partea su-
perioară — ca violina — cu zăuri ca figura S și au un ton mai intensiv,
mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât
cele de sistem vechi, astfel că un clopot patentat de 327 kg. este egal
în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechi. —
Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare,
— spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și
spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curenți ilustrate trimis gratuit.

ATENȚIUNEA CĂLȚUNARILOR!

Dacă dorești să ai ghetе bune și comode dar și elegante, pe lângă prețuri foarte moderate, atunci să te adresezi cu încredere firmei:

mai frumoase și frumoase fețe pentru și pentru cismе vizitate pentru mai bine și mai se pot procura dela:

WIEDNER JAKAB, fabrică de fețe pentru ghetе — călțunar pentru domni și p. femei, str. Széchenyi. :: Telefon: 87. :: Prețurent gratis.

Pictură pe sticlă și atelier mozaic

pentru biserică și alte feluri de clădiri. Adjustare cu sticlă decorativă în stil ANTIC și MODERN în cadru de ARAMĂ și PLUMB, cu prețuri convenabile execută

RUHR és SPITZ

Budapest, VIII., Lillom-u. 28 sz.

Proiecte și prospecte gratis.

(Ru 1929—60).

mai vechiu magazin și atelier de reparaturi în Arad, de biciclete, mașini de cusut și gramafone.

Declar în modul cel mai hotărât, că Bicicletele „Original Victoria” și „Puch” precum și mașinile de cusut „Pfaff” sunt de vânzare exclusiv numai la mine.

HAMMER VILMOS

ARAD, Szabadság-tér nr. 5/6. Timișoara—Iosefin (Temesvár—Iőzsefváros) Hunyadi ut nr. 14.

Vânzare exclusivă de mașini și plăci Pahté, gramafone „COLUMBIA” și originale și cele mai noi plăci românești.

Mare atelier special de reparaturi.

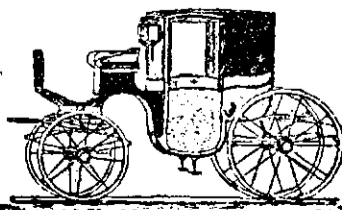
Mașini de cusut „SINGER” cu prețuri foarte ieftine.

STEFAN REGEL

măestru faur

Arad, Str. Buziașului Nr. 30. (Casa proprie)

Ofert on. public bogatul meu magazin de totfelul de mărfuri, drocare și totfelul de trăsuri țărănești.

Lucrările de faur, reparările trăsurilor și alte lucrări în această branșă se execută în mod artistic.

CATALOG gratuit se trimite pe cerere și franco. (De 1985) Prețuri ieftine.

MENZEL K. C.

fabrică de plăci pentru acoperit, — ciment de lemn, — asfalt și plăci de izolare POZSONY.

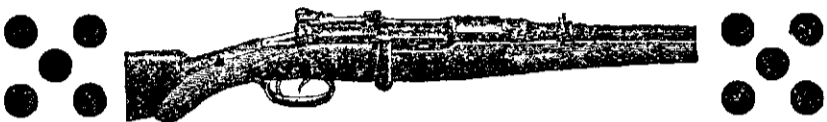
Birou în Budapesta: VII., Erzsébet-körút nr. 13. Reprezintant: **SÁNDOR ARNOLD.**

Inf. 1696 POZSONY. Decorat cu 25 dipl. SZOMBATHELY. Telefon „József” 41-01.

Placă ancorată brev. e cel mai bun material de izolare al secolului. — Execuție de pardosire cu asfalt, acoperire și izolare.

„Ruganit”, placă de piele pentru acoperit fără miros.

Execută toffelul de lucrări de asfaltare, acoperire, izolare etc. cu specialitate. (E 2029)

Puștile de vânat Mannlicher Schönauer

sunt incontestabil cele mai bune puști cu repetiție.

K. 225. s'a atins cele mai mari pretențiuni cu Munițiune 1912.

Incărcătură mai puternică. — Praf de pușcă numărul III.

Se poate comanda dela reprezentanța generală pentru Austro-Ungaria:

JOH. SPRINGERS ERBEN

k. u. k. Kammerlieferanten, WIEN, I., Graben 10.

E 2078

Aradi Ipar- és Népbank.

Ékszer-zálogosztály.

Árverési hirdetmény.

1914. május hó 19-én délelőtt 9 órakor az Aradi Ipar-és Népbank zálogosztályában a következő számú és 1914. március hó végéig lejárt ékszer, arany- és ezüst-tárgyak alapszabályunk 46. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés mellett fognak elárvereztetni, u. m.:

12952	13282	14662	15044	15107	15398	15470	15537		
15904	15952	15962	16014	16176	16505	16530	16618		
16671	16672	16867	16889	17026	17086	17136	17271		
17364	17520	17858	18202	18364	18894	19044	19085		
19527	19536	19664	19668	19797	20073	20243	20807		
20541	20614	20652	20663	20709	20816	20952	20981		
20995	21032	21055	21414	21429	21523	21688	21752		
21864	21892	21993	3 10	20 538	540	707 797	832		
986	997	1010	1016	1174	1320	1394	1401	1527	1600
1603	1986	2038	2060	2065	2131	2364	2406	2427	2474
2475	2497	2503	2515	2518	2520	2521	2570	2592	2659
2796	2864	2927	3054	3184	3435	3548	3636	3678	3891
3942	3964	3995	4060	4075	4159	4207	4286	4418	4430
4439	4794	4856	4912	4963	4977	5099	5341	5469	5510
5703	5715	5732	5759	5771	5804	5822	5885	5886	5902
5913	5914	5939	5941	5943	5947	5950	5955	6087	6106
6151	6355	6419	6472	6496	6505	6514	6519	6589	6601
6610	6636	6670	6674	6705	6715	6811	6845	6912	6952
6956	6966	6972	7040	7054	7079	7083	7102	7182	7195
7241	7259	7277	7384	7584	7591	7610	7703	7739	7817
7852	7860	7895	7930	7956	8027	8055	8069	8073	és 8096

mely árveréshez a venni szándékozók ezennel tisztelettel meghivatnak.

ARAD, 1914. április hó 25-én.

Az igazgatóság.

A 2113

Alifia „Măgnas” p. față:

singurul mijloc cosmetic nevătă-
mător, contra sgrăbunțelor, des-
poierii pielii, petelor din față, cre-
pării pielii, roșății și contra tu-
turilor boalelor de piele. După in-
trebuințarea unei singure togle
dispar sbrăciturile feței. Prețul 1
togle 1 cor. 50 fl. Pudră „Măgnas”
(în 3 culori) 1 cutie 1 cor. 50 fl.
Săpun „Măgnas” 1 cor. 20 fl.

Cosmetic „Măgnas” pentru mâini:

foarte folositor pentru catifelarea mâinilor roșii, degerate, crepate,
aspre și sbrăcțite. E de prisos a se mai întrebuința glicerina și va-
selin, deoarece efectul cosmeticului „Măgnas” e sigur și acest cos-
metic poate fi întrebuințat și ziua. — Prețul 90 fl.

„Anti pertussin”:

mijloc excelent contra tusei și răgușălii, respirației grele, catara-
lui, tusei măgărești la copii. — Prețul 1 cor. 20 fl.

Spirit „Prima”:

mijloc excelent contra reumei și podagrei, durerii de cap și de dinți.
După 1—2 întrebuințări are efect sigur. — Prețul 1 sticle mari 1.50 fl.

Spirit „Cappilloform”:

singurul sălțoc excelent contra căderii Părului. — Prețul 1 cor 50 fl.

„Dentiform” apă pentru gură:

cel mai bun mijloc contra mirosului rău de gură și pentru impe-
darea stricărei dinților. — Prețul 1 cor. 50 fl.

Balsam de Ardeal pentru stomac:

mijloc excelent contra durerilor de stomac, lipsei de apetit, incuierii
scaunului, stomacului stricat și boalelor de stomac. — Prețul 1.50 fl.

Vopșitor pentru păr:

în colorarea roșă, întărește și brunăță deschisă, mijloc excelent
și durabil, nu murdărește abitoarele de pat. — Prețul 5 cor.

Regenerator pentru păr:

redă părului cărunt colorarea originală. — Prețul 1 cor. 20 fl.

Contra chunei de porci:

precum și în contra tuturor boalelor porcilor, cel mai excelent
medicament, recomandat de către medici, este praful de Ardeal
pentru porci. — Prețul unei cutii mari 1 cor., o cutie mică 50 fl.
O singură întrebuințare a prafului de Ardeal pentru gălățe încetează
pericla gălăților. — Prețul 1 cor.

Hypnobarvin:

singurul mijloc sigur și prebat contra nervozității și a insomniei.
Prețul 3 cor. — Toate medicamentele mai sus amintite se află de
vânzare și se pot comanda numai la farmacia lui

KLEMMEN SÁNDOR ZILAH. — Vă păștiți de
autenticitate!

**INTREPRINDERE TEHNICĂ
ȘI DE LUMINAȚIE**

Arad, Weltzer János, palatul Minorităților

Telefon 35.

Instalațiuni electrice cu prețuri foarte convenabile
Oferim on. public candelabre elegante
cu prețuri moderate. Ținem la dispoziție
prețurorentul original al celor mai
de seamă fabrici de candelabre. Cu
cutăm tăfelul de transformări de candela-
labre, cea-ce aducem la cunoștință
ales acelor ce-și schimbă locuința. De
foame de casă, instalațiuni de son-
electrice pentru camere, aranjamente
și reparări; lampe electrice pentru
busunar, ciucuri și prisme de sticlă
totfelul de articli și instrumente
luminație.

Cu deosebită atenție

**INTREPRINDERE TEHNICĂ
ȘI DE LUMINAȚIE**

HOFFMANN és Társai, în ARAD

Institut de asigurare ardelenă

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cisnădiei 1-5

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute
de cele mai favorabile condiții.

(Le 239-55)

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale
cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termia fix, cu plătire simplă sau
duplă a capitalului, asigurări de pensune și de participare la câștig, asigurări
de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

centra infraștiei (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apeducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1913.	K.	5.635,328.12
Capitale asigurate pe viață achitate	"	5.755,858.27
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1916	foe	144.438.366.-
	viață	12.067.702.-
Fonduri de întemeiere și de rezervă	"	2.696,458.-

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice infor-
mații în birourile direcțiunei, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad,
Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au logături bune, se primesc în serviciul institutului cu condiții favorabile.